

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

**Diplomsko delo
visokošolskega programa**

**UDELEŽBA PREBIVALCEV V OBČINSKI
SAMOUPRAVI**

Katarina Kranjc

Ljubljana, januar 2011

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

DIPLOMSKO DELO VISOKOŠOLSKEGA PROGRAMA UPRAVA PRVE STOPNJE

UDELEŽBA PREBIVALCEV V OBČINSKI SAMOUPRAVI

Kandidatka: Katarina Kranjc
Vpisna številka: 04035647
Mentor: dr. Marjan Brezovšek

Ljubljana, januar 2011

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA

Podpisana Katarina Kranjc, študentka visokošolskega programa uprava prve stopnje, z vpisno številko 04035647, sem avtorica diplomskega dela z naslovom: Udeležba prebivalcev v občinski samoupravi.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je predloženo delo izključno rezultat mojega lastnega raziskovalnega dela,
- sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric, ki jih uporabljam v predloženem delu, navedena oz. citirana v skladu s fakultetnimi navodili,
- sem poskrbela, da so vsa dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric navedena v seznamu virov, ki je sestavni element predloženega dela in je zapisan v skladu s fakultetnimi navodili,
- sem pridobila vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti prenesena v predloženo delo in sem to tudi jasno zapisala v predloženem delu,
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del, bodisi v obliki citata bodisi misli oz. ideje predstavljane kot moje lastne – kaznivo po zakonu (Zakon o avtorstvu in sorodnih pravicah, Ur. list RS, št. 21/95), kršitev pa se sankcionira tudi z ukrepi po pravilih Univerze v Ljubljani in Fakultete za upravo,
- se zavedam posledic, ki jih dokazano plagiatorstvo lahko predstavlja za predloženo delo in za moj status na Fakulteti za upravo,
- je elektronska oblika identična s tiskano obliko diplomskega dela ter soglašam z objavo dela v zbirki »Dela FU«.

Diplomsko delo je lektorirala: Marijana Kralj, prof. slov. jezika

Ljubljana, 5. november 2010

Podpis avtorice:

POVZETEK

V Sloveniji so z osamosvojitvijo nastale spremembe tudi v lokalni samoupravi. Ustava Republike Slovenije v 9. členu določa, da je v Sloveniji zagotovljena lokalna samouprava. Bistvo lokalne samouprave je pravica in sposobnost lokalnih oblasti, da v mejah zakona urejajo in opravljajo bistveni del javnih zadev v okviru svojih nalog in v korist lokalnega prebivalstva. Lokalna skupnost je torej eden od stebrov demokracije. Udeležba državljanov v lokalnem javnem življenju je način, da se uveljavijo demokratične vrednote. Predpogoj za zagotavljanje sodelovanja občanov v lokalnem javnem življenju sta javnost dela organov lokalne skupnosti in njene uprave ter učinkovit sistem zagotavljanja pravice do informacij javnega značaja v lokalni samoupravi. Sodelovanje prebivalcev v občinski samoupravi oziroma javnem življenju daje možnost državljanom neposrednega vplivanja na sprejemanje odločitev, ki so povezane z njihovimi vsakdanjimi interesi in potrebami, in pravico do sodelovanja pri izvajanju lokalnih javnih zadev. Možnost prebivalcev, da neposredno odločajo, povečuje njihovo zanimanje za sodelovanje pri javnih zadevah in hkrati povečuje legitimnost izvoljenih predstavnikov.

Ločimo dve osnovni obliki udeležbe prebivalcev v lokalni demokraciji: neposredno lokalno demokracijo, ki vključuje zbor občanov, referendum in ljudsko iniciativo, ter posredno lokalno demokracijo, pri kateri gre predvsem za odločanje preko organov, izvoljenih na lokalnih volitvah.

Ključne besede:

- lokalna skupnost,
- neposredna in posredna demokracija,
- referendum,
- zbor občanov,
- ljudska iniciativa,
- lokalne volitve.

SUMMARY

PUBLIC PARTICIPATION IN MUNICIPAL SELF-GOVERNMENT

After Slovenia declared independence, certain changes in the local self-government occurred. The local self-government is set by Article 9 of the constitution of the Republic of Slovenia. Local authorities are entitled and able to regulate and manage the essential part of public affairs in accordance with law and for the benefit of local residents. Therefore, local community is one of the pillars of democracy. Democratic values are being asserted by means of public participation. Publicness of local bodies' activities, their administration and efficient system of providing the right of access to information are the precondition of providing public participation. Public engagement provides the residents a chance to influence decision making, which is connected to their everyday interests, and the right to participate in public affairs. The chance of indirect decision making increases the residents' interest in public affairs participation and increases legitimacy of elected representatives at the same time.

There are two basic forms of public participation in local democracy: direct local democracy, comprising residents assembly, referendum and people's initiative, and indirect local democracy, which means decision making via bodies, elected on local level.

Key words:

- local community,
- direct and indirect democracy,
- referendum,
- residents assembly,
- people's initiative,
- local elections.

KAZALO VSEBINE

POVZETEK	iii
SUMMARY	iv
KAZALO GRAFIKONOV	vii
KAZALO SLIK	vii
KAZALO TABEL.....	vii
KAZALO PRILOG.....	vii
1 UVOD	1
2 LOKALNA SAMOUPRAVA	4
2.1 POJEM LOKALNE SAMOUPRAVE	4
2.2 ZGODOVINSKI RAZVOJ LOKALNE SAMOUPRAVE	4
2.3 ELEMENTI LOKALNE SAMOUPRAVE	6
2.3.1 Teritorialni element.....	6
2.3.2 Funkcionalni element	7
2.3.3 Organizacijski element.....	8
2.3.4 Lokalne finance in premoženje lokalnih skupnosti (finančno-materialna sestavina).....	8
2.3.5 Pravna sestavina.....	9
3 VLOGA LOKALNE SAMOUPRAVE V SODOBNI DEMOKRACIJI	10
4 POMEN IN OBLIKE LOKALNE DEMOKRACIJE.....	12
4.1 POMEN LOKALNE DEMOKRACIJE	12
4.1.1 Informiranje	12
4.1.2 Posvetovanje ali konzultacija.....	13
4.1.3 Soodločanje pri pripravi predpisov – aktivna participacija.....	13
4.2 Oblike lokalne demokracije	14
4.2.1 Neposredno odločanje.....	14
4.2.1.1 Referendum	14
4.2.1.2 Ljudska iniciativa	15
4.2.1.3 Zbor občanov	16
4.2.1.4 Druge oblike neposrednega odločanja	17
4.2.2 Posredno odločanje ali lokalne volitve	17
5 LOKALNA SKUPNOST	20
5.1 OBČINA	20
5.1.1 Pristojnosti občine.....	21
5.1.2 Naloge občine.....	22
5.1.3 Organi občine	24
5.1.3.1 Občinski svet.....	24
5.1.3.2 Župan.....	25
5.1.3.3 Nadzorni odbor.....	25
5.2 OBČINSKA UPRAVA.....	25

6 PREDSTAVITEV OBČIN BREŽICE, KRŠKO IN SEVNICA TER URESNIČEVANJE LOKALNE DEMOKRACIJE V OBČINAH	27
6.1 PREDSTAVITEV OBČIN.....	27
6.1.1 Občina Brežice.....	27
6.1.1.1 Osebna izkaznica	28
6.1.1.2 Organi občine.....	28
6.1.1.3 Ožji deli občine.....	29
6.1.2 Občina Krško	29
6.1.2.1 Osebna izkaznica	30
6.1.2.2 Organi občine.....	30
6.1.2.3 Ožji deli občine.....	31
6.1.3 Občina Sevnica	31
6.1.3.1 Osebna izkaznica	32
6.1.3.2 Organi občine.....	33
6.1.3.3 Ožji deli občine.....	33
6.2 URESNIČEVANJE LOKALNE DEMOKRACIJE V OBČINAH BREŽICE, KRŠKO, SEVNICA	34
6.2.1 Neposredna demokracija na lokalni ravni	34
6.2.1.1 Analiza referendumov na primeru občine Sevnica.....	34
6.2.2 Posredna demokracija na lokalni ravni	36
6.2.2.1 Analiza udeležbe na lokalnih volitvah v letu 2006 v Sloveniji in občinah Brežice, Krško ter Sevnica	37
6.2.2.2 Analiza udeležbe na nadomestnih lokalnih volitvah v letu 2008 v Občini Sevnica.....	39
7 RAZISKAVA – O UDELEŽBI PREBIVALCEV V OBČINSKI SAMOUPRAVI	41
7.1 Sodelovanje občinske uprave z občani	41
7.1.1 Analiza ugotovitev.....	44
7.2 Sodelovanje z občinsko upravo Z VIDIKA OBČANOV	45
7.2.1 Demografske karakteristike.....	46
7.2.2 Sodelovanje s predstavniki lokalnih organov in njihova informiranost o dogajanju v občini, splošno mnenje o lokalni demokraciji.....	49
7.2.3 Neposredna demokracija	53
7.2.4 Posredna demokracija	55
8 ZAKLJUČEK	57
LITERATURA.....	61
VIRI	62

KAZALO PONAZORITEV

KAZALO GRAFIKONOV

Graf 1: Občina stalnega bivališča	46
Graf 2: Kraj bivališča.....	46
Graf 3: Spol anketiranih	47
Graf 4: Starost	47
Graf 5: Status	48
Graf 6: Izobrazba	48
Graf 7: Opravki z občinsko upravo	49
Graf 8: Način pridobivanja informacij o delu občinskih organov in uprave.....	50
Graf 9: Zadovoljstvo z informiranjem občinske uprave	50
Graf 10: Kakšno je sodelovanje med občinskimi organi in občani v občini.....	51
Graf 11: Zadovoljstvo s stanjem demokracije v občini	52
Graf 12: Poznavanje oblik neposrednega odločanja	53
Graf 13: Udeležba na referendumu, zboru občanov	54
Graf 14: Najbolj primerne oblike neposrednega odločanja.....	54
Graf 15: Zanimanje za politiko	55
Graf 16: Udeležba na lokalnih volitvah.....	56

KAZALO SLIK

Slika 1: Zemljevid občine Brežice	28
Slika 2: Organizacijska shema.....	29
Slika 3: Zemljevid občine Krško.....	31
Slika 4: Zemljevid občine Sevnica.....	33

KAZALO TABEL

Tabela 1: Udeležba na referendumu v KS Šentjanž in Tržišče	36
Tabela 2: Splošni podatki o občinah in lokalnih volitvah v Sloveniji od 1994 do 2006	37
Tabela 3: Volilna udeležba na lokalnih volitvah v letu 2006 za Slovenijo	38
Tabela 4: Volilna udeležba na lokalnih volitvah v letu 2006 v občinah Brežice, Krško in Sevnica.....	39
Tabela 5: Volilna udeležba na nadomestnih volitvah župana v letu 2008 v Občini Sevnica	40

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Vprašalnik – intervju	63
Priloga 2: Anketni vprašalnik	65

1 UVOD

Evropska listina lokalne samouprave pravi, da lokalna skupnost označuje pravico in sposobnost lokalnih oblasti, da v mejah zakona urejajo in opravljajo bistveni del javnih zadev v okviru svojih nalog in v korist lokalnega prebivalstva. V Sloveniji je do večje notranje reorganizacije prišlo leta 1995 z Zakonom o lokalni samoupravi. Z razpadom prejšnjih občin na manjše enote, je pojem občina dobil nov pomen. Občina je bila v starem sistemu opredeljena kot upravno-politična enota, ki je bila glede samoupravne moči povsem podrejena državi. Po novem so občine prišle do posameznih samoupravnih pravic in večje neodvisnosti, kajti država se zaveda slabosti centralistične urejenosti. Zato je začela mnoge pristojnosti prenašati na lokalno raven. S tem so občine lahko zaradi vpetosti v kraj in ljudi odlični prevzemnik mnogih dejavnosti.

Bistvo samouprave temelji na ideji, da naj bi prišel vsak posameznik in vsaka družbena skupina ljudi do besede in vpliva o stvareh, ki se nanašajo na njihove interese in koristi; torej o zadevah odločajo tisti, katerih se tičejo. Samouprava je tako v najširšem pomenu to, da neki krog interesentov sam upravlja s svojimi nalogami. Nove občine samostojno po svojih organih urejajo in opravljajo vse lokalne zadeve javnega pomena na področju družbenih dejavnosti, gospodarske infrastrukture, gospodarskega razvoja in drugo.

Da je lokalna samouprava dejansko samoupravna, mora svojim prebivalcem dati možnost in pravico udeležbe v zadevah lokalnega pomena. V lokalni skupnosti mora potekati upravljanje zadev demokratično. Pri tem lahko gre za neposredno demokracijo, ki zajema odločanje na zborih občanov in referendumih, ali za posredno demokracijo, ki zajema odločanje preko predstavniških organov.

Namen diplomskega dela je ugotoviti, kateri so tisti dejavniki oziroma motivi, ki vplivajo na udeležbo prebivalcev v občinski samoupravi in na kakšen način se vključujejo prebivalci v lokalno javno življenje.

Cilj raziskave je analizirati oziroma ugotoviti:

- ali so občani dovolj informirani o delu občinskih organov,
- ugotoviti stopnjo sodelovanja občanov in občanov v neposrednih oblikah odločanja (referendumih, zborih občanov) in sodelovanja v posrednih oblikah odločanja (lokalne volitve).

V zvezi s proučevanim problemom in cilji diplomskega dela postavljam hipoteze:

Hipoteza 1: Občani so pretežno zadovoljni z obveščanjem in informacijami, ki jih dobijo s strani občinskih organov.

Hipoteza 2: Občani so na splošno zadovoljni s sodelovanjem z lokalno skupnostjo oziroma njenimi organi.

Hipoteza 3: Občani v večini sodelujejo pri posredni demokraciji v lokalni skupnosti tako, da se udeležujejo lokalnih volitev.

Opremljene hipoteze sem v nadaljevanju oziroma zaključku diplomskega dela poskušala potrditi oziroma zavreči, na podlagi analize udeležbe prebivalcev (občank in občanov) občin Brežice, Krško in Sevnica.

Diplomsko delo temelji na raziskavi, ki se nanaša na lokalno skupnost – na primeru občin Brežice, Krško in Sevnica in občanov, ki živijo v teh občinah. Metodologija, ki sem jo uporabila, zajema:

- dinamično raziskavo (raziskava proučuje lokalne skupnosti in udeležbo prebivalcev v občinski samoupravi),
- metodo deskripcije (postopek opisovanja dejstev, procesov in pojavov),
- metodo kompilacije (pridobila in povzela sem informacije iz strokovne literature različnih avtorjev, zakonodaje, pravnih in drugih virov),
- metodo raziskovanja (kvantitativna metoda), opravljeno v obliki intervjuja z odgovornimi osebami na občini ter na podlagi ankete, izvedene med občani občin Brežice, Krško in Sevnica.

Diplomsko delo je vsebinsko sestavljeno iz teoretičnega in raziskovalnega dela; obravnavana tematika je razdeljena na osem poglavij.

Prvo poglavje v teoretičnem delu je namenjeno uvodu. V drugem poglavju je predstavljena lokalna samouprava, pojem in zgodovinski razvoj ter elementi lokalne samouprave. Tretje poglavje se nanaša na vlogo lokalne samouprave v sodobni demokraciji.

V četrtem poglavju so predstavljeni pomen in oblike lokalne demokracije, ki se uporabljajo na lokalni ravni in zajemajo neposredno in posredno odločanje.

Peto poglavje govori o lokalni skupnosti, kjer je predstavljena občina, pristojnosti, naloge in organi občine ter občinska uprava.

Drugemu raziskovalnemu delu je namenjeno šesto in sedmo poglavje. V šestem poglavju so najprej predstavljene vse tri posavske občine: Brežice, Krško in Sevnica. V nadaljevanju tega poglavja je opisano uresničevanje lokalne demokracije ter podana analiza, ki je podprta s konkretnimi podatki.

Sedmo poglavje zajema raziskavo o udeležbi prebivalcev v občinski samoupravi v zgoraj navedenih občinah (Brežice, Krško, Sevnica). Najprej je predstavljeno sodelovanje

občinske uprave z občani z vidika občinske uprave in podana analiza na podlagi opravljenih intervjujev z direktorji vseh treh občinskih uprav. Temu sledi raziskava o sodelovanju občanov z občinsko upravo z vidika občanov ter prav tako podana analiza, ki je bila narejena s pomočjo ankete, izvedene med naključno izbranimi prebivalci občin Brežice, Krško in Sevnica.

V zadnjem osmem poglavju oziroma zaključku so povzete bistvene ugotovitve in spoznanja, ki sem jih ugotovila med izdelavo diplomskega dela.

2 LOKALNA SAMOUPRAVA

2.1 POJEM LOKALNE SAMOUPRAVE

Evropska listina lokalne samouprave ali MELLIS v 3. členu pravi, da lokalna samouprava označuje pravico in sposobnost lokalnih oblasti, da v mejah zakona urejajo in opravljajo bistveni del javnih zadev v okviru svojih nalog in v korist lokalnega prebivalstva. Če hočejo to pravico uresničevati, morajo ustanoviti svet ali skupščine, ki jih sestavljajo člani. Le-ti so izvoljeni s tajnim in svobodnim glasovanjem, in sicer na podlagi enakopravne, splošne in neposredne volilne pravice; imajo lahko tudi izvršilne organe, ki so jim odgovorni. Te določbe na noben način ne vplivajo na reševanje zadev na referendumih, zborih občanov ali kakšni drugi obliki neposredne udeležbe državljanov.

Za lokalno samoupravo je tudi značilno, da vsebuje pet elementov, in sicer so ti elementi teritorialni (to je lokalna skupnost), funkcionalni (svoje lastno delovno področje), organizacijski (načelo samoorganizacije), materialno – finančni (lastna sredstva) in pravni element (lastnosti pravne osebe). Te elemente še podrobneje opisujem v nadaljevanju diplomskega dela.

Pri lokalni samoupravi pa je zelo pomembna tudi lokalna zavest za uresničitev lokalne samouprave. To se kaže v občutku pripadnosti in medsebojni solidarnosti prebivalcev v lokalni skupnosti, ter v možnosti njihove javne uveljavitve.

»Pri opredelitvi pojma lokalne samouprave obstaja toliko pojmov, kot je avtorjev, kar je odvisno predvsem od njihove strokovne in poklicne usmerjenosti. Zato je samoupraven tisti, ki ima pravico in možnost odločati o svojih zadevah na podlagi lastne moči« (Vlaj, 2006, str. 15).

Za lokalno samoupravo so predvsem značilne avtonomija, samostojnost in decentralizacija (to pomeni, da država na lokalno skupnost prenese opravljanje posameznih zadev v njihovo izvirno pristojnost, ali pa da jih lokalne oblasti opravljajo v imenu in na račun države) ter demokratizacija.

2.2 ZGODOVINSKI RAZVOJ LOKALNE SAMOUPRAVE

Lokalna samouprava ima v Evropi večstoletno tradicijo, in sicer gre za zelo različne ter pester ureditve. Med sabo se razlikujejo po strukturi, obsegu, nalogah ter v razmerjih do države. Njihova skupna značilnost se kaže samo v tem, da je naslonjena na lastno tradicijo oziroma zgodovinski razvoj. Lokalna samouprava je doživela največji razcvet ob koncu XVIII. in v XIX. stoletju. Ko se je v skladu s splošnim družbenim razvojem

meščanska država šele formirala, pa ima ideja lokalne samouprave še vedno svojo moč in privlačnost (glej Vlaj, 2006, str. 31).

Pri lokalni samoupravi je pomembna tudi občina, in sicer je nastala sama po sebi v zgodovinskem razvoju. Občina praviloma ni produkt zavestne in racionalne družbene organizacije oziroma reorganizacije, izoblikovalo jo je življenje samo v davni zgodovini, obstoječa zakonodaja pa jo je sprejela in pravno sankcionirala njen obstoj (po Vlaju, 2006, str. 32). Občina se je najprej razvila v srednjeveških mestih. Njen nastanek v Evropi sega v 12. stoletje, ko so mesta dobila mestne pravice. Naloga občin je bila, da opravljajo skupne naloge, ki so se po vsebini ter velikosti razlikovale v manjši lokalni skupnosti ali v večjih mestih.

Tudi lokalna samouprava ima na slovenskem ozemlju svojo zgodovino ter posebnosti. Pri nas je bil na razvoj lokalne samouprave občutiti velik vpliv sosedov. Prve oblike so se pri nas pojavile že v srednjem veku, in sicer najprej v mestih. Komunalna samouprava srednjeveških mest pa je bila zelo podobna samoupravi v bližnjih nemških in italijanskih mestih. Mesta so imela v svojih statutih zapisano, kakšne so mestne pravice, med njimi je bila tudi zapisana pravica do stalnega opravljanja trgovskih poslov.

Ker so bili Slovenci zelo dolgo pod avstroogrsko monarhijo, lokalna samouprava na slovenskem ozemlju nosi močan pečat dogajanj v obdobju državnega absolutizma, ko lokalne samouprave ni bilo, ter dogajanj po marčni revoluciji 1848, ko je bil odpravljen sistem zemljiškega gospostva in so bile uvedene politične samoupravne občine (po Vlaju, 2006, str. 32).

Sprejet je bil začasni zakon o občinah. Ta začasni zakon je občinam dal samoupravo na omejenih področjih, saj so bile takratne občine majhne. Okvirni državni zakon o občinah iz leta 1862, ki je veljal vse do razpada monarhije do leta 1918, je bil podlaga za deželne zakone o občinah. Kranjski deželni zakon iz leta 1866 je povzročil zmanjšanje števila občin, in sicer se je število občin zmanjšalo iz 501 na 348. V teh občinah se bile izvedene nove volitve v občinska predstavništva. Podeželske in mestne občine so bile statusno izenačene. Le deželna glavna mesta so imela posebni statut in so bila glede nadzora izvzeta iz okrajev. V Sloveniji so bila statutarna mesta Ljubljana, Maribor, Celje in Ptuj. Avstrijska zakonodaja je omogočala razmeroma močno samoupravo. Občine so imele priznane posebne vire prihodkov ter lastno in preneseno delovno področje. Na območju Slovenije so ob začetku uvajanja sodobne uprave v 19. stoletju delovale mestne in vaške občine ter okraji in kresije (Ljubljana, Novo mesto, Postojna). Po zakonski ureditvi iz leta 1870 so občine skrbele za občinsko domovino in finance ter javno varnost. To je bilo zlasti na področju zdravja, čistoče ulic in potokov, vodnjakov in preskrba s hrano. Z odpravo marčne ustave 31. decembra 1851 se je začel absolutizem. Tedaj si je vlada pridržala potrjevanje županov, vendar pa volitve načeloma niso bile odpravljene. Tukaj se je uveljavilo načelo, da imajo občine omejen delokrog in da se morajo razvijati v skladu z državno oblastjo. Ko je »padel« absolutizem, so oživela načela provizoričnega zakona (iz leta 1849), ki pa so večinoma prešla v novi okvirni zakon, in sicer 5. marca 1862. Ta

zakon je začrtal načelna določila za ureditev občin in je bil podlaga za občinske rede in občinske volilne rede za posamezne dežele. Pomembnejša mesta so lahko dobila svoje statute (Ljubljana 1850). Občinsko vodstvo tvori občinsko zastopstvo, sestavljeno pa je iz občinskega odbora in občinskega predstojništva. Predstojništvo sestavljajo župan in manjše število svetnikov. Predstojništvo je upravljaški in izvršujoči organ občine. Zato loči zakonodaja med lastnim in prenesenim delokrogom. Lastni delokrog obsega samoupravno dejavnost občine, in sicer upravljanje občinskega premoženja, skrb za varnost oseb in premoženja, skrb za občinske ceste in poti. V času Kraljevine SHS so v času Vidovdanske ustave iz leta 1921 obstajale občine, okraji in oblasti kot enote lokalne samouprave, ki pa so bile obenem tudi teritorialne enote državne uprave. Tukaj je imela izvršna oblast strog nadzor ter širok vpliv na delovanje organov lokalne samouprave, predvsem v okrajih in oblasteh. Župan je bil politični predstavnik vlade, podrejen pristojnim ministrom, in zadolžen za nadzor nad delom oblastne skupščine in njenega odbora.

V času šestojanuarske diktature je kralj s posebnim zakonom iz leta 1929 razrešil vse občinske uprave. Po novi ureditvi je občinske uprave v Beogradu, Zagrebu in Ljubljani imenoval kralj na predlog ministrstva, in sicer ministrstva za notranje zadeve, v drugih občinah pa so jih imenovali veliki župani.

Med drugo svetovno vojno so se začeli ustanavljati novi organi na lokalni ravni: narodnoosvobodilni odbori v drugih delih Jugoslavije, v Sloveniji pa terenski odbori Osvobodilne fronte (do februarja 1944, nato pa NOO – NARODNA OSVOBODILNA FRONTA).

Zakon o ljudskih odborih iz leta 1946 je določal, da so ljudski odbori temeljni organi državne oblasti, ki se oblikujejo v krajevni, mestni, okrajni, okrožni in oblastni ravni. Šele po sporu s Sovjetsko zvezo leta 1952 je prišlo do delne decentralizacije in demokratizacije lokalnih oblasti. Lokalna samouprava je postala dvonivojska (občina in okraji), pri čemer je bil temeljni poudarek na okraju. Ukinili so se izvršni odbori in razširile pristojnosti ljudskih odborov. Ti so postali na mestni in okrajni ravni dvodomni – uvede se zbor proizvajalcev.

2.3 ELEMENTI LOKALNE SAMOUPRAVE

Pri lokalni samoupravi poznamo pet temeljnih elementov lokalne samouprave, in sicer: teritorialni, funkcionalni, organizacijski, finančno-materialni in pravni element.

2.3.1 Teritorialni element

Pri teritorialnem elementu ali ozemlju je zelo pomembno območje občine. Za lokalno skupnost je navezanost na določen fizični prostor konstitutivna značilnost. Vendar mora določanje občinskega ozemlja najprej izhajati iz naravnih danosti ter skupnih potreb in

interesov lokalne skupnosti. Zakonske opredelitve občinskega ozemlja in zakonska merila za določanje območja občine so lahko le načelna in splošna. Zakon naj bi s svojimi normami določal le temeljna merila za oblikovanje teritorialnega obsega občine ter zagotavljal sistemsko enotnost. Problem, ki se tukaj pojavi, je, da je pri določanju števila prebivalcev težko postaviti objektivno merilo, čeprav je to merilo po drugi strani zelo pomembno za delovanje občine. Zato so v preteklosti nekateri zakoni določili, koliko prebivalcev mora imeti občina. Še danes imajo nekateri zakoni to določilo.

2.3.2 Funkcionalni element

Funkcionalni element je razmejitev pristojnosti med državo in lokalnimi skupnosti. Tukaj občina v okviru ustave in zakonov samostojno ureja lokalne zadeve javnega pomena, ki so določene z zakonom o lokalni samoupravi, s področnimi zakoni ter s splošnimi akti občine; to so odloki in statuti kot tudi državne naloge, ki jih država s soglasjem občine prenese, ter zagotovitev sredstev, da se lahko uresničujejo naloge. Da lahko ugotovimo, kaj spada v občinsko pristojnost države in kaj je občinska pristojnost, je osnovno merilo ustavna določba, da so to vse lokalne zadeve, ki jih občina lahko ureja samostojno, in da se nanašajo samo na prebivalce občine. Te so predvsem usmerjene v zagotovitev nujnih življenjskih razmer. Pomembno je zagotoviti skupne potrebe in interese prebivalcev, kar je tudi pogoj za ustanovitev nove občine v smislu 13. člena Zakona o lokalni samoupravi in je merilo za določanje izvirnih nalog občin.

Izvirne naloge občine so: urejanje cest in prostora, komunalne dejavnosti, varstvo okolja, kultura, šport, socialno skrbstvo in javne službe. Pri določanju nalog je potrebno upoštevati tudi načelo subsidiarnosti. To pomeni, da naj občina opravlja samo tiste naloge, za katere je zmožna in usposobljena. Pri razmejitvi nalog med državo in lokalno skupnostjo je to odvisno od merila, ali se neka naloga nanaša samo na prebivalce občine ali pa gre za splošne javne koristi, ki presegajo interes občine. To je merilo, ki ga mora upoštevati država v zakonodajnem procesu ter občina v svoji regulativni vlogi. Centralizacija pristojnosti, ki se je zgodila ob uveljavitvi lokalne samouprave, naj bi bila le začasna, potem pa naj bi država posamezne zadeve iz sedanje državne pristojnosti vrnila občinam kot njihove izvirne ali prenesene pristojnosti. Zato je zelo pomembna reorganizacija lokalne samouprave, ki se nanaša predvsem na delitev pristojnosti med republiko in lokalnimi skupnostmi, ki se nanaša tudi na ureditev finančnih in lastninskih tokov in razmerij med obema ravnema. Pri nalogah lokalne samouprave gre za vprašanje razdelitve pristojnosti med državno upravo in lokalno samoupravo. Naša občina v okviru ustave in zakonov samostojno ureja lokalne zadeve javnega pomena, ki so določene v zakonu o lokalni samoupravi, ter s področnimi zakoni in s splošnimi akti občine. Tudi državne naloge, ki jih država prenese nanje z njihovim soglasjem ter z zagotovitvijo sredstev za uresničevanje nalog.

2.3.3 Organizacijski element

Organizacijska sestavina je lokalni upravni sistem. Zakon o lokalni samoupravi je vzpostavil organizacijski model, pri katerem so bile najpomembnejše pristojnosti odločanja o javnih zadevah v rokah občinskega sveta, to je bil predstavniški organ. Izvršilno vlogo v občini je imel župan. Vendar so se razmerja med občinskim svetom in županom predvsem zaradi sistema volitev župana pokazala kot problematična.

Pri prvem mandatu občinskih svetov in županov se je pokazalo, da ureditev, v kateri župan ni odgovoren svetu, povzroča blokade v upravnem procesu. Predvsem se je to pokazalo v tistih občinah, kjer večina v občinskem svetu in župan nista imela enakih političnih pogledov. Odziv je bil s spremembo zakona o lokalni samoupravi. Določil je, da bo župan vodil delo občinskega sveta, ter skliceval in vodil seje občinskega sveta. Prej je imel občinski svet predsednika, ki so ga izvolili med svojimi člani. S tem je hotel zakonodajalec omiliti nesoglasja med sveti in župani.

Zakon o lokalni samoupravi kot občinski organ predvideva tudi nadzorni odbor. Vendar se je pri delovanju občinskega odbora pokazala vrsta problemov, in sicer vprašanje nezdržljivosti članstva v nadzornem odboru z delom v občinski upravi, javnih podjetij in podobno. Posebej je bilo poudarjeno tudi vprašanje pooblastil nadzornega odbora pri opravljanju nadzora ter ugotavljanju kršitev.

V zakonu o lokalni samoupravi so bile tudi spremenjene in dopolnjene tudi odločbe o občinski upravi, ki dajejo podlago za oblikovanje enega ali več organov občinske uprave, kakor tudi za ustanovitev občinske uprave. Spremenil se je tudi položaj tajnika kot neposrednega predstojnika občinske uprave, in sicer tajnik ni bil več funkcionar, temveč je dobil nov status, postal je javni uslužbenec.

2.3.4 Lokalne finance in premoženje lokalnih skupnosti (finančno-materialna sestavina)

Pri tem elementu občina samostojno ureja vse lokalne javne zadeve in samostojno razpolaga s svojim premoženjem. Občina avtonomno skrbi za lokalne zadeve javnega pomena in v okviru tega ureja javne službe ter skrbi za ustvarjanje razmer gospodarskega in družbenega razvoja na lokalni ravni. Zato mora imeti ustrezno pravno podlago, to so primerna sredstva in načine za opravljanje svojih nalog.

V svetu se je uveljavilo načelo, da je premoženje eden osnovnih virov za financiranje nalog lokalne skupnosti. Uresničuje se s politiko obdavčitve premoženja in s samostojnostjo občin pri oblikovanju politike upravljanja in razpolaganja s premoženjem ter s premoženjskimi dohodki. Premoženje občin delimo na dva osnovna sklopa, to sta

finančno premoženje, sem sodijo denar, kapitalske naložbe, pravice, in stvarno premoženje, to sta premično in nepremično premoženje.

Občina mora s svojim premoženjem upravljati kot dober gospodar, saj je občina nosilec lastninske pravice kot oseba javnega prava. To pomeni, da je njeno premoženje javna lastnina in ima zato poseben status. Za upravljanje občinskega stvarnega premoženja je treba upoštevati osnovna načela, ki so:

- načelo dobrega gospodarjenja,
- načelo obnavljanja premoženja,
- načelo omejenega razpolaganja s premoženjem (javna infrastruktura).

Pri tem je najpomembnejše področje delovanja občin ravno zagotavljanje javne infrastrukture in lokalnih javnih služb.

2.3.5 Pravna sestavina

Pri pravni sestavini gre za položaj občine kot pravne osebe javnega prava in njeno vključenost v celotni pravni sistem Republike Slovenije. Tukaj obstaja medsebojna odvisnost teritorialne, funkcionalne, finančno-materialne, organizacijske in pravne sestavine reforme lokalne samouprave v Sloveniji. To se kaže na primer v tem, da velikost občin pogojuje njeno učinkovitost in udeležbo državljanov v lokalnem javnem življenju.

3 VLOGA LOKALNE SAMOUPRAVE V SODOBNI DEMOKRACIJI

Kakšna je vloga lokalne samouprave in zakaj je pomembna v sodobnih demokracijah? Sodelovanje državljanov je srce demokracije, državljani, ki spoštujejo demokratične vrednote, se zavedajo svojih državljanskih dolžnosti in sodelujejo v političnem dogajanju, so življenjska sila demokratičnega sistema (po Vlaju, 2004, str. 11).

Vendar strokovna literatura poudarja tri najbolj pomembne elemente, na katerih temelji evropska lokalna samouprava. Ti elementi so:

- avtonomija, ki določa stopnjo odločevalske moči med centralno in lokalno oblastjo,
- demokracija, ki opredeljuje lokalno oblast kot politično platformo in priložnosti za sodelovanje prebivalcev,
- učinkovitost, to pomeni, da so lokalne oblasti pri zagotavljanju javnih služb in iskanju rešitev za lokalne probleme učinkovitejše, ukrepe pa prilagajajo lokalnim razmeram.

Pogost odgovor na pojav globalizacije je tudi decentralizacija pristojnosti v prid lokalnim oblastem. Zato lokalne oblasti pridobivajo čedalje pomembnejšo vlogo v gospodarskem razvoju države. Ravno te oblasti omogočajo različne lokalne okoliščine za razvoj podjetništva in ustvarjanje človeškega kapitala, ki je danes pomembna prednost. Razvoj lokalnih oblasti temelji predvsem na lastnih zmogljivostih, opira se predvsem na izrabo lastnih virov, povezav ter sposobnosti. Endogeni razvoj pomaga lokalnim oblastem prilagoditev novemu ekonomskemu okolju in razmeram globalizacije predvsem na dva načina, in sicer z vzpostavitvijo temeljev za kompetitivno regionalno ekonomijo, ki je dinamična, inovativna in sposobna iskati tržne niše v globalni ekonomiji in s sposobnostjo za prilagajanja strukturnim spremembam in sposobnostjo spopasti se z novimi tehnološkimi in tržnimi spremembami (po Brezovšku et al., 2005, str. 13).

Vendar naj bi razvoj na lokalni ravni temeljil na številnih institucijah ali ljudeh, ki v nekem okolju ustvarjajo in uporabljajo njegove vire. Tukaj gre za poskus lokalnih akterjev od spodaj navzgor, da bi izboljšali prihodke, zaposlitvene priložnosti in kakovost življenja v konkretnem okolju kot odgovor na nezmožnost trga in politike državne oblasti ter zagotovili predvsem v manj razvitih okoljih enake možnosti razvoja. Med njimi so občinske, regionalne ter centralna oblast ter delodajalci, sindikati razvojne agencije in drugi družbeni dejavniki, vključeni v lokalni razvoj. Pomembni elementi takšnega početja so samopomoč, voditeljstvo, zaupanje, sodelovanje in participacija pri odločanju.

Evropska kontinentalna teorija pod pojmom decentralizacija razume prenašanje državnih nalog na druge organizacije, ki pa niso sestavni del države, temveč so razmeroma samostojne. Nemška pravna teorija loči samoupravno in administrativno decentralizacijo. Po Šmidovniku imata decentralizacija in dekoncentracija tehnično gledano skupno značilnost, in sicer v obeh primerih gre za prenašanje pristojnosti oziroma nalog s

centralnih na nižje ravni. Razlika, ki se pojavi in je zelo pomembna, pa je, da pri dekoncentraciji (administrativni upravni decentralizaciji) prenos s centralnih oblasti poteka prav tako na državne institucije, organizirane na lokalni ravni, pri decentralizaciji pa naloge prevzamejo institucije lokalne samouprave.

Vendar smo zadnjih nekaj desetletij priča procesu, ko se nacionalne države odrekajo izvrševanju dela svoje suverenosti., hkrati pa znotraj njih samih prenašajo pomemben del odgovornosti upravljanja javnih zadev na lokalno raven, občine in regije. Zato je zadnjih dvajset let proces decentralizacije dodobra zaznamoval celotno zahodno, zadnja leta pa tudi srednjo Evropo. Lokalne oblasti so zelo pomembno povečale svojo moč in veljavo, še posebej so se začele zavedati svoje vloge z nastankom in krepitevijo nadnacionalne organizacije, Evropske unije. Zato so si za uveljavitev večjega vpliva predvsem prizadevale posamezne regionalne strukture v zahodnoevropskih federalnih državah, toda koristi od teh procesov imajo tako rekoč vse lokalne oblasti.

V Srednji in Vzhodni Evropi se je proces decentralizacije razmahnil šele z uvedbo demokracije in je tako razmeroma nov. Decentralizacija je tukaj v smeri lokalne demokracije v posameznih državah ustvarila dvonivojsko lokalno samoupravo, in sicer občine in regije. V Sloveniji pa je bilo po več kot desetletju političnih in strokovnih razprav o nujnosti uvedbe pokrajin kot druge ravni lokalne samouprave junija 2006 spremenjena ustava, ker je dotlej onemogočala ustanovitev pokrajin.

Lokalna samouprava je predvsem namenjena reševanju vsakdanjih težav oziroma potreb ljudi. To zagotavljajo predvsem javne službe, kot so oskrba s pitno vodo, odvoz komunalnih odpadkov, javni prevoz, zdravstveno varstvo itd. ter demokratičen nadzor in vpliv lokalne skupnosti na te službe. Lokalna samouprava uveljavlja dejavnost za krepitev lokalne identitete in krepí sodelovanje med lokalnimi skupnostmi ter med državljani in lokalno oblastjo. Pomembno je, da je lokalna demokracija mehanizem, ki še v tako centraliziranih sistemih pripomore k decentralizaciji oblasti, da rahlja centralistične poskuse vseobsegajočega obvladovanja življenja z osrednjega mesta. Vendar, ko razpravljamo o vlogi lokalne samouprave v sodobnih demokracijah in o participaciji prebivalcev pri upravljanju javnih zadev, se ne moremo izogniti pojmu subsidiarnost. To načelo nasprotuje načelu koncentracije zadev na državni in nadnacionalni ravni in terja, da nižje lokalne skupnosti opravljajo vse zadeve, ki so jih sposobne opravljati. Vendar ima to načelo štiri različne vidike, in sicer pravnega, kar pomeni, da mora biti vsebinsko vgrajeno v celotni pravni red, potem filozofskega, to pomeni, da mora biti ravnovesje med svobodo posameznika in politično oblastjo, potem upravno-organizacijskega, to je delitev pristojnosti med državo in poddržavnimi ravni oblasti in politični. Vsem prebivalcem mora biti zagotovljeno, da lahko neposredno ali preko svojih izvoljenih predstavnikov sodelujejo pri upravljanju javnih zadev. To pravico lahko najbolj neposredno uresničujejo na lokalni ravni (po Vlaju, 2006, str. 13).

4 POMEN IN OBLIKE LOKALNE DEMOKRACIJE

4.1 POMEN LOKALNE DEMOKRACIJE

»Lokalna samouprava je pokazatelj demokratičnosti države. Lokalna demokracija je splet neposrednega odločanja prebivalcev in predstavniške demokracije. Če ni neposrednega odločanja prebivalcev na lokalni ravni, ni mogoče govoriti o lokalni samoupravi« (Vlaj, 2002, str. 62).

Lokalna demokracija je tudi temelj demokratične družbe nasploh. Prispeva h kulturi demokracije povsod v družbi in ne samo k razdelitvi politične moči (oblasti). Lokalna demokracija in participacija sta tako tesno povezani, da se zdita skoraj identični. Načelo participacije oziroma udeležbe državljanov pri odločanju na lokalni ravni je najstabilnejša podlaga legitimiranja institucij na lokalni ravni. Demokratični ideal pri lokalnem upravljanju predstavlja aktivno udeležbo državljanov pri odločanju o lokalnih zadevah kot cilj po sebi in kot sredstvo za krepitev demokracije v širši družbi. Participacija državljanov na lokalni ravni predstavlja stvarno možnost vplivanja na odločitve, povezane z njihovimi interesi in potrebami, zmanjševanju razkoraka med vladajočimi in vladanimi, oblikovanje občutka solidarnosti v lokalni skupnosti in drugo (po Brezovšku et al., 2004, str. 14).

Teoretično ločimo dve osnovni participatorni obliki lokalne demokracije, in sicer: posredno lokalno demokracijo, pri kateri gre predvsem za odločanje preko organov, izvoljenih na lokalnih volitvah. Poleg teh klasičnih oblik lokalne demokracije pa poznamo tudi novejše, modernejšje oblike lokalne demokracije in politične participacije (e-volitve, e-peticija, e-referendum ...). Vedeti pa je treba, da so klasične oblike lokalne demokracije in participacije temeljni pogoj in podlaga za nastanek modernejšjih oblik in form.

Poseben vidik posredne lokalne demokracije je relacija med organi lokalne samouprave in javnostjo. Komunikacija med izvoljenimi lokalnimi organi in lokalnimi funkcionarji na eni strani ter javnostjo na drugi je namreč ključnega pomena za doseganje višje stopnje javnega interesa. V smislu lokalne demokracije bi morala biti tovrstna komunikacija obvezno dvosmerna, čeprav je pogosto zaznati le enosmerno. Publikacija »Citizens as partners« ločuje med tremi koncepti odnosa med politično oblastjo in državljani z vidika participacije državljanov v procesih oblikovanja in sprejemanja javnih lokalnih politik. Ti koncepti so: informiranje, posvetovanje in soodločanje.

4.1.1 Informiranje

Informiranje in posedovanje informacij je glavni predpogoj participativne demokracije. Občani imajo pravico biti obveščeni o delu občinskih organov in uprave. Občinska uprava je občanom dolžna poskrbeti korektno, natančno in sprotno obveščanje o pomembnih

zadevah, ki se odvijajo v lokalni skupnosti. V komunikaciji med lokalno oblastjo in prebivalci gre za izmenjavo sporočil, ki morajo vsebovati tisto, kar želi lokalna oblast sporočiti na način, da ga bo ciljna publika razumela. Informiranje pokriva pasivni dostop do informacij (podajanje informacij na zahtevo državljanov) kot tudi aktivni dostop (politična oblast sama posreduje informacije – dostop do registrov, javne objave, izjave, razpisi, spletne strani ...). Informacije so danes posredovane na različne načine, predvsem pa preko medijev, kot so radio, televizija, različni časopisi, pa seveda tudi preko svetovnega spleta, kjer se odpira široko področje, natrpano z najrazličnejšimi informacijami (po Brezovšku et al., 2004, str. 5-6).

4.1.2 Posvetovanje ali konzultacija

Predpogoj sodelovanja je informiranost državljanov. Samo tisti, ki imajo informacije in podatke o določeni tematiki, lahko učinkovito sodelujejo. Posvetovanje je dvosmerni odnos, v katerem državljani zagotavljajo oziroma podajajo politični oblasti določeno povratno informacijo. Posvetovanje temelji na tem, da politična oblast opredeli temo oziroma področje, na katerem si želi pridobiti mnenje državljanov, zagotavlja pa tudi dostop do informacij, ki jih državljani potrebujejo, da bi pri tem sodelovali.

V Sloveniji sodelovanje prebivalcev pri sprejemanju predpisov oziroma pravica do konzultacije ni pravno urejena. Izjema sta Zakon o urejanju prostora in Zakon o gozdovih. Zakon o urejanju prostora določa način sodelovanja prebivalcev pri pripravi prostorskih aktov, javne razgrnitve načrtov, organizacijo prostorskih konferenc in obveznost predlagateljev, da za mnenje vprašajo prebivalce in na njihove pripombe odgovorijo.

4.1.3 Soodločanje pri pripravi predpisov – aktivna participacija

Tretji način participacije prebivalcev pri sprejemanju odločitev pa je soodločanje. Razlika med soodločanjem in posvetovanjem je v tem, da slednje državljanom omogoča le izražanje mnenj in stališč do dokumenta in možnost, da dobijo utemeljen odgovor nanje, javna oblast pa jih ni dolžna upoštevati. Soodločanje pa državljanom daje pravico odločilneje vplivati na vsebino dokumenta. Gre za širšo in trajnejšo obliko sodelovanja, ki javnosti daje pravico odločilnega vpliva na vsebino predpisa.

Aktivna participacija je odnos, temelječ na partnerstvu med državljani in politično oblastjo, pri katerem se državljani aktivno vključujejo v opredeljevanje procesa in vsebine oblikovanja, sprejemanja in uresničevanja javnih (lokalnih) politik (Brezovšek, 2007).

Samouprava prebivalcev v lokalni skupnosti predvideva, da se temeljne in najpomembnejše odločitve ne sprejemajo samo posredno prek predstavnikov v organih lokalne skupnosti, temveč da jih neposredno predlagajo in sprejemajo tudi prebivalci

sami. Druga vrsta je neposredna lokalna demokracija, ki vključuje štiri temeljne oblike, in sicer: zbor občanov, referendum, ljudska iniciativa in peticija.

Iz narave lokalne samouprave izhaja, da je pravica do neposrednega sodelovanja prebivalcev pri odločanju o najpomembnejših vprašanjih v lokalni skupnosti neločljiv del ustavne pravice do lokalne samouprave, kar določa 9. člen Ustave Republike Slovenije.

4.2 OBLIKE LOKALNE DEMOKRACIJE

Soodločanje občanov v javnih zadevah izhaja neposredno iz ustavne pravice državljanov sodelovati pri upravljanju javnih zadev. Če je demokracija izredno pomembna pri sprejemanju in na državni ravni, je še toliko pomembnejša za odločanje v okviru lokalne samouprave. Lokalna demokracija je v svojem bistvu mnogo bližje ljudem kot državna organizacija; zadeve lokalne samouprave so ljudem mnogo bolj razumljive kot odločanje o javnih zadevah (po Brezovšku et al., 2004, str. 17).

4.2.1 Neposredno odločanje

Čeprav lokalno samoupravo izvajajo predvsem demokratično izvoljeni organi, taka ureditev ne sme omejevati pravice občanov do neposrednih oblik odločanja. Oblike neposrednega odločanja so eden temeljnih elementov lokalne samouprave. Pri nas je ta del lokalne demokracije zanemarjen (po Vlaju, 2006, str. 90).

4.2.1.1 Referendum

Referendum lahko opredelimo kot vsak postopek, s katerim državljanke povabimo, da izrazijo svoje mišljenje po vnaprej določenih pravilih o kakem vprašanju stvarne narave, bodisi zaradi posvetovanja ali zaradi odločanja. Referendum udejanja neposredni interes državljanov do sodelovanja v družbenem življenju. Prištevamo ga k oblikam neposredne demokracije oziroma neposrednega odločanja državljanov.

Referendum je lahko za oblast obvezujoč ali pa ne, in sicer je to odvisno od ljudskega glasovanja. Obvezujoč ali obligatorni referendum se na državni ravni uporablja praviloma za najpomembnejše odločitve. Referendum in ljudska glasovanja so zelo pomemben instrument sodobnih demokracij tudi ali še posebej na lokalni ravni.

Naša zakonodaja predvideva za spremembo ustave referendum, in sicer če to predlaga trideset poslancev. Ta izid glasovanja je za parlament obvezujoč, in sicer potem o isti stvari ne more odločati najmanj dve leti. Ta referendum je tudi zakonodajni referendum, ki je lahko naknadni ali predhodni, vendar z omejitvami, da ga ni mogoče razpisati glede izrednih potreb države, interesov obrambe in naravnih nesreč, potem glede izvrševanja

državnega proračuna in glede mednarodnih pogodb. Pobudo lahko sproži tretjina poslancev, državni svet ali štirideset tisoč volivcev. Posvetovalni referendum lahko Državni zbor Republike Slovenije razpiše o vprašanjih iz svoje pristojnosti, ki so širšega pomena za državljane. Vendar rezultat takega referenduma ni obvezujoč, temveč da zakonodajalcu informacije o tem, kaj si o določeni temi mislijo državljani.

V Sloveniji zakonodaja določa dve vrsti lokalnega referenduma, in sicer predhodnega ali posvetovalnega ter naknadnega ali obligatornega, ki zavezuje organe lokalne skupnosti do konca mandata. Referendum lahko sproži 5 % volivcev v posamezni občini, vendar mora odločitev o razpisu na predlog župana sprejeti občinski svet. Omejitev, ki jo postavlja zakon, onemogoča referendum o proračunu in občinskih taksah oziroma davkih. Pri glasovanju na naknadnem obligatornem referendumu pa lahko ta poteka zgolj o splošnem aktu, se pravi predpisu, ki za celotno občinsko območje in za vse njene prebivalce ureja določeno vprašanje in je objavljen v uradnem glasilu občine. Ko pa se spreminja meja občin, zakon določa oziroma nalaga obvezni predhodni posvetovalni referendum.

Na lokalni ravni poznamo ureditev, ki je primerljiva z drugimi sodobnimi demokracijami. Referendum je dveh vrst, posvetovalni ali predhodni ter naknadni. Naknadni referendum je za občinski svet do konca mandata zavezujoč. Z njim naj bi odločali o temeljnih vprašanjih iz pristojnosti samoupravne lokalne skupnosti. Svetovalni referendum, ki ga lahko občinski svet razpiše za celotno območje občine ali za njen del, pa o posameznih vprašanjih iz svoje pristojnosti razpiše občinski svet, kadar želi ugotoviti voljo prebivalcev občine. Vendar odločitev za občinski svet ni obvezujoča. Posvetovalni referendum je lahko tudi instrument za razrešitev politične blokade, ko se nosilci oblasti ne morejo prebiti do političnega kompromisa ali končne odločitve. V naši slovenski praksi je bil največkrat uporabljen za preverjanje volje prebivalcev glede ustanavljanja novih občin.

4.2.1.2 Ljudska iniciativa

Pri ljudski iniciativi se pojavijo oziroma se razlikujejo v marsičem od drugih oblik neposrednega odločanja. Pri drugih oblikah dajo pobudo za sprejem odločitve največkrat organi lokalne samouprave, pri ljudski iniciativi pa prebivalci sami neposredno sodelujejo pri oblikovanju odločitve o pravni ureditvi nekega vprašanja, vendar pa ne sodelujejo pri njenem sprejemanju. Ljudska iniciativa ne omogoča prebivalcem, da odpravijo neko že sprejeto odločitev, temveč zahtevo za sprejem določene odločitve in je torej instrument zakonodaje iniciative državljanov. Na državni ravni lahko državljani predlagajo ureditev nekega vprašanja iz pristojnosti državnih organov, pri čemer morajo za začetek postopka za spremembo ustave v šestdesetih dneh zbrati trideset tisoč podpisov, za predlog zakona pa pet tisoč volivcev. Na lokalni ravni je ljudska iniciativa podobna svetovalnemu referendumu. Na tej ravni lahko volivci predlagajo sprejem splošnega akta iz občinske pristojnosti (po Gradu, 1998, str. 31).

Pri ljudski iniciativi je predlagatelj skupina volivcev, to pomeni, da gre za pobudo od spodaj, medtem ko je lahko referendum spodbujen tudi od zgoraj. Medtem ko morajo pobudniki pri naknadnem obligatornem referendumu zahtevo za njegov razpis vložiti po sprejetju splošnega akta na občinskem svetu in pred objavo v uradnem glasilu občine, je pri ljudski iniciativi drugače. Pri ljudski iniciativi ga lahko sprožijo kadarkoli in o katerikoli odločitvi občinskega sveta. Rezultat referenduma je lahko ponovno glasovanje na občinskem svetu in ne razveljavitev predpisa kot v primeru naknadnega obligatornega referenduma.

4.2.1.3 Zbor občanov

Zbor občanov spada med najbolj zgodnje oblike neposrednega odločanja. Neposredno odločanje se je pojavilo že v srednjeveških lokalnih skupnostih. To odločanje se je pojavljalo na skupščinah oziroma zborovanjih lokalnih prebivalcev, ki so odločali o najpomembnejših zadevah. Vendar je s časom in povečanjem števila prebivalcev v lokalnih skupnostih ta način odločanja bolj ali manj izginil. Ta sistem se danes ohranja le še v najmanjših lokalnih skupnostih.

Odločanje vseh prebivalcev lokalne skupnosti na zborovanjih je najbolj neposredna oblika participacije, ker omogoča sprejemanje odločitev tako o vsebinskih zadevah kot tudi o izvolitvi predstavniških organov. Od drugih načinov se razlikuje tudi po tem, da gre za mnogo bolj spontano oziroma manj formalizirano odločanje, v katerem sodelujejo vsi volivci v določeni lokalni skupnosti. Ta oblika neposrednega odločanja ne zahteva nobene posebne tehnike ali organizacije. Tukaj se praviloma glasuje javno in je pomemben povezovalni dejavnik prebivalcev neke skupnosti in tudi nima določenega števila sklepčnosti za odločanje. Vendar je ta sistem odločanja izvedljiv oziroma obvladljiv le v majhnih lokalnih skupnostih. Ta sistem se je ohranil predvsem v tistih državah, kjer ga uporabljajo že stoletja.

Ta oblika neposrednega odločanja je specifična oblika neposredne demokracije za lokalno raven, ki je spodbujena od zgoraj (župan) in od spodaj. V Sloveniji določa Zakon o lokalni samoupravi, da mora župan sklicati zbor občanov, če je to predpisano z zakonom ali statutom občine ali če tako zahteva najmanj pet odstotkov volivcev v občini. Lahko pa tudi župan skliče zbor občanov na lastno pobudo, na pobudo občinskega sveta ali sveta ožjega dela občine. V slovenskih občinah je pogosto s statutom določeno tudi, da sveti v ožjih delih občine lahko sklicujejo zbere krajanov, vendar nimajo enakega pomena kot zbor občanov.

Zbor občanov ima lahko tudi volilno funkcijo. Če občinski svet odloči ob ustanovitvi ožjih delov občine, lahko zborom občanov, da možnost imenovanja članov svetov ožjih delov, krajevnih odborov. Zakon o lokalni samoupravi določa, da se lahko s statutom občine ali odlokom določi, da člane teh odborov imenujejo in razrešujejo na svojih zborih prebivalci ožjih delov.

Podatkov o pogostosti sklicevanja zborov občanov v slovenskih občinah ni, vendar lahko sklepamo, da to obliko neposrednega odločanja slovenske občine pogosteje uporabljajo ob obravnavi prostorskih aktov, saj jo k temu spodbuja prostorska zakonodaja.

4.2.1.4 Druge oblike neposrednega odločanja

Poznamo še druge oblike odločanja v lokalni samoupravi. Med oblike sodelovanja občanov pri odločanju uvrščamo: javne razprave, pravico do peticije, ugotavljanje javnega mnenja z anketo, problemske konference idr. Pravico do peticije uvrščamo med državljske pobude oziroma predloge, ki so jih državni ali lokalni organi dolžni obravnavati, ne pa tudi sprejeti. Ustava Republike Slovenije svojim državljanom zagotavlja pravico do peticije.

Peticija je pravica posameznika ali skupine državljanov, da njihove pobude, predloge, prošnje, pritožbe, zahteve obravnavajo predstaviška telesa. Problem peticije je v tem, da niso izrecno predpisane dolžnosti naslovljencev peticije, da odgovorijo nanjo.

4.2.2 Posredno odločanje ali lokalne volitve

Lokalne volitve so bistvena prvina lokalne demokracije, saj prebivalcem lokalne skupnosti omogočajo, da lahko vplivajo na delovanje lokalne samouprave. Prav tako pa jim zagotavljajo neposreden vpliv na sestavo lokalnega predstaviškega telesa in tako na odločitve, ki jih le-ta sprejema. Prav tako so izjemno pomemben pokazatelj ohranjenega ali spremenjenega razmerja političnih sil v državi kot celoti (po Hačku, 1999, str. 218-229).

Volitve so oblika participacije, ki je bila bolj kot druge oblike v zgodovini dostopna in uporabljena na univerzalen način. Je oblika, ki vključuje državljane v glasovanje na volitvah. To je temeljno sredstvo za dejavno sodelovanje državljanov v politiki. Volitve so najbolj razširjena oblika posredne demokracije oziroma posrednega odločanja prebivalcev, in sicer tako na lokalni ravni kot na državni ravni. Je pa najmanj zahtevna ter najbolj množična in univerzalna oblika. V obeh primerih prebivalci na demokratičen način odločajo o tem, kdo od predlaganih kandidatov bo predstavljal njihovo voljo v predstaviškem telesu ali v kakšen drugem organu. V našem primeru na lokalni ravni je to župan. Za lokalne volitve veljajo ista demokratična pravila, kot veljajo za sodobna demokratične sisteme, zlasti načelo splošne in enake volilne pravice, neposrednih volitev, svobodne volilne pravice in tajno glasovanje. Med lokalnimi in državnimi volitvami je zelo pomembna razlika. Na državnih volitvah imajo volilno pravico samo državljani, na lokalnih volitvah pa lahko volijo in nastopajo tudi kandidati kot tudi tujci s stalnim prebivališčem. V večini evropskih držav je bila volilna pravica na lokalni ravni sprva omejena le na državljane. Vendar je v zadnjih dvajsetih letih v mnogih državah prišlo do razširitve te pravice, in sicer na tujce s stalnim prebivališčem. Znotraj Evropske unije velja pravilo, da vsak državljan ali državljanka katerekoli države članice lahko voli na lokalnih volitvah na ozemlju druge

države, če seveda tam stalno prebiva, pod enakimi pogoji kot državljan te države. Slovenija volilne pravice tujcem na lokalni ravni do leta 2002 ni priznavala. Povod za spremembo slovenskega zakona, ki ureja lokalne volitve, je bilo približujoče se članstvo Evropski uniji.

Ustava Republike Slovenije temelji na 43. členu, ki pravi, da zakon lahko določi, v katerih primerih in pod katerimi pogoji imajo volilno pravico tudi tujci. Zadnja novela določa, da imajo tujci na lokalnih volitvah polno aktivno volilno pravico, pasivne pravice. To pa pomeni, da lahko volijo občinski svet in župana, ne morejo pa biti izvoljeni v občinski svet ali za župana. Državljan države članice Evropske unije pa volijo občinske svetnike in župana, ter lahko tudi kandidirajo, vendar le za občinski svet.

Na lokalnih volitvah volivci praviloma volijo dva organa:

- predstavniški organ, ki se v Republiki Sloveniji imenuje mestni ali občinski svet,
- izvršilni organ, ki je pri nas župan.

Organe občin volijo po različnih volilnih sistemih. Volilni sistem je skupek volilnih načel ter sredstev za njihovo uresničevanje. Predstavniški organ na lokalni ravni se v večini evropskih držav voli po proporcionalnem sistemu, redkeje po večinskem ali po kombiniranem sistemu ali po relativnem večinskem sistemu. Vendar ima vsak od sistemov tako slabosti kot prednosti. Pri dvokrožnem večinskem sistemu ali neposrednih volitvah daje večji pomen volilni volji volivcev. Pri vrsti volitev je močnega vpliva tudi to, ali je župan član predstavniškega telesa ali ne in ali ima v njem glasovalno pravico. Vendar v Sloveniji velja, da župan nima glasovalne pravice in ni član občinskega sveta. Župan sklicuje in vodi seje ter predstavlja svet. Pri načinu izvolitve obeh organov vpliva tudi na način oblikovanja koalicij v lokalni skupnosti, saj v sistemu posrednih volitev župana, ko ga izmed svojih članov izvoli predstavniški organ, skoraj ni mogoče, da bi bil izvoljen kandidat manjšinske stranke.

Pri neposrednih volitvah župana volivci ne izbirajo stranke, pač pa osebo, zato ima izvoljeni veliko več dela z oblikovanjem koalicije v predstavniškem organu. Potrebno je opozoriti na priporočila skupine neodvisnih strokovnjakov pri Svetu Evrope, ki je v letu 2005 ob razpravi o morebitni reviziji Evropske listine lokalne samouprave, ali mells ugotovila, da bi bilo prav zaradi primerov, ko je župan izvoljen neposredno in pride do položaja, ko ga ne podpira večina v lokalnem predstavniškem telesu, bilo potrebno razmisliti o tem, da bi predstavniško telo lahko sprožilo postopek za izvedbo referendumu. Na tem referendumu bi volivci odločali o razrešitvi župana.

Vendar se moramo zavedati, da čistih oblik volitev skorajda ni. Pri pregledu nekaterih volilnih sistemov predstavniškega telesa na lokalni ravni je mogoče ugotoviti, da se v mnogih sistemih prepletajo različne rešitve. Razlikujejo se predvsem po načinu izračunavanja razdelitve ostankov glasov, in sicer če gre za proporcionalni sistem ali sistem sorazmernega zastopanja, ali volijo predstavnike lokalnih oblasti po večinskem ali

po proporcionalnem sistemu; po dolžini mandata, kdo je predlagatelj, to so lahko politične stranke ali liste volivcev, ali imajo volivci preferenčni glas ali celo prenosljiv glas, ali obstaja volilni prag za vstop liste v lokalno predstavniško telo; ali je omogočena personalizacija ali se voli zgolj liste kandidatov in ali se voli odprte ali zaprte liste.

5 LOKALNA SKUPNOST

Po raznih opredelitvah avtorjev lahko povzamemo, da so bistveni elementi lokalne skupnosti: določeno ozemlje, ljudje, ki so naseljeni na tem ozemlju, skupne potrebe in interesi ljudi, dejavnosti za zadovoljevanje potreb ter zavest ljudi o skupnosti, kateri pripadajo.

»Lokalna skupnost je naravna teritorialna družbena skupnost, kjer se na lokalni ravni pojavljajo določene skupne potrebe prebivalcev, ki jih rešujejo skupaj« (Žagar, 2003, str. 8).

»Lokalna skupnost je tista teritorialna skupnost, v kateri se na najnižji ravni pojavljajo določene skupne potrebe prebivalstva, ki jih je mogoče reševati le skupno. Lokalne skupnosti so naravne skupnosti, ki so nastale z zgodovinskim razvojem. Imajo svojo ozemeljsko razsežnost, ki je zelo različna. Imamo skupnost na zelo majhnem ali na zelo velikem prostoru« (Vlaj, 2001, str. 74).

Drugi elementi lokalne skupnosti so ljudje, ki jih v skupnost povezujejo potrebe. Te so na podeželju drugačne od potreb prebivalcev v mestu. Zadovoljevanje teh potreb zahteva določene dejavnosti, njihovo izvajanje pa je pogoj za nastanek določene organizacijske strukture. Ta nastane neodvisno od njene institucionalizacije, torej neodvisno od tega, ali jo država prizna ali ne. Gre za neke vrste asociativni upravni sistem, ki ob njegovi institucionalizaciji lahko precej pripomore k učinkovitosti upravljanja v taki skupnosti (po Vlaju, 2001, str. 21).

5.1 OBČINA

Občina je temeljna enota lokalne samouprave, ki se samostojno odloča o povezovanju v širše samouprave lokalne skupnosti za urejanje in opravljanje lokalnih zadev širšega pomena. Ustava in zakoni Republike Slovenije določajo tri značilne sestavine občin, ki so:

1. Občina je glavni oziroma najpomembnejši del lokalne samouprave.
2. Občina je oblikovana v okviru naravne, zgodovinsko nastale lokalne skupnosti, kakršne so naselja.
3. Občina ima položaj samoupravnosti.

Občina je naravna življenjska skupnost ljudi, ki prebivajo na območju enega ali več vzajemno povezanih naselij. Za njih je posebej značilna ozemeljska povezanost, na podlagi katere se oblikuje tudi mreža medosebnih in sosedskih odnosov ter zavest o pripadnosti občine kot temeljni teritorialni skupnosti (po Vlaju, 2004, str. 18).

V okviru ustave in zakonov občina samostojno ureja lokalne zadeve javnega pomena, ki so določene z Zakonom o lokalni samoupravi, področnimi zakoni, splošnimi akti občine (statuti, odloki) ter tudi z državnimi nalogami, ki jih država prenese nanje z njihovim soglasjem ter zagotovitvijo sredstev za njihovo realizacijo (po Vlaju, 2004, str. 18).

Najmanj pet pogojev mora biti izpolnjenih, da lahko na občino gledamo kot na temeljno lokalno skupnost. Le-ti so: območje, prebivalci, ki jih vežejo skupni interesi, zavest o pripadnosti tej skupnosti in pogoji za organiziranje dejavnosti ter zadovoljevanje skupnih interesov in potreb občine (po Vlaju, 2004, str. 189).

Zakon o lokalni samoupravi predvideva tri vrste občin:

1. *Navadna občina* mora na svojem območju delovanja izpolnjevati pogoje, kot so: popolna osnova šola, zagotavljati mora zdravstveno varstvo občanom, komunalna dejavnost (oskrba s pitno vodo, električno energijo), poštna storitve ... Občina mora imeti najmanj 5.000 prebivalcev, vendar zakon dovoljuje tudi nekatere izjeme.
2. *Mestne občine* se ustanovijo na območju mesta za zagotovitev prostorskega in urbanističnega urejanja, zadovoljevanja komunalnih potreb in razvoja. Občine, ki želijo pridobiti status mestne občine, morajo izpolnjevati naslednje pogoje: najmanj 20.000 prebivalcev in najmanj 15.000 delovnih mest, pri čemer morajo biti geografsko, gospodarsko in kulturno središče svojega gravitacijskega območja.
3. *Občine s posebnim statusom* so lahko na gorskih, obmejnih, narodnostno mešanih, ekološko razvrednotenih in razvojno šibkih območjih. V kolikor je izražen poseben interes države za ohranitev poselitve in razvoj posameznih območij, lahko Državni zbor občinam na teh območjih podeli poseben status, ki ga določa poseben zakon, t.i. Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja, ki je bil sprejet leta 1999.

Veliko ljudi v Sloveniji je mnenja, da bi pri oblikovanju občin morali izhajati iz dosedanjih krajevnih skupnosti, ki so se zlasti zunaj mest uveljavile kot zametek pravih lokalnih skupnosti. Samo izjemoma naj bi se obstoječe krajevne skupnosti delile med različne občine. Prav tako naj ne bi meje novih občin sekale meja obstoječih katastrskih občin. V praksi se kaže, da so krajevne skupnosti in katastrske občine včasih razmejene tako neživljenjsko, da jih je ob oblikovanju novih lokalnih skupnosti smiselno spremeniti. Zaradi navedenega je bila v Ustavi opuščena določba, po kateri je treba pri oblikovanju občin upoštevati meje krajevnih skupnosti in katastrskih občin.

5.1.1 Pristojnosti občine

V ustavi je določeno, da so v pristojnosti občine le lokalne zadeve, ki jih lahko ureja občina samostojno in ki zadevajo samo njene prebivalce. Ustava ne razčlenjuje lokalnih zadev, ki so v izvorni pristojnosti občine, temveč prepušča takšno urejanje lokalni

samoupravi oziroma področni zakonodaji. Zakon natančno določa delovanje posamezne občine, njene pravice, ime, sedež, njeno ustanovitev in oznako teritorija občine. Statut občine določa naloge, ki jih ožji deli občine opravljajo samodejno, način njihovega financiranja, načelo za opravljanje in delovanje organov ter njihov pravni status.

Iz ustavne zasnove občine izhaja, da naj bo občina sposobna samostojno opravljati lokalne zadeve oziroma zadovoljevati potrebe in interese svojih prebivalcev. Za navedeno sposobnost samostojnega opravljanja lokalnih zadev pa sta nujni gospodarska neodvisnost in finančna avtonomnost občine. Le tako lahko občina prosto odloča o zadevah iz svoje pristojnosti in tudi v resnici deluje (po Hačku, 1999, str. 21).

5.1.2 Naloge občine

Cilji oziroma temeljna naloga občine je zadovoljevanje bistvenih človekovih potreb, ki so pogoj za delo. Občina mora svojim prebivalcem zagotoviti pravico do odločanja o javnih zadevah lokalnega pomena. To so predvsem komunalne storitve, skrb za temeljno varstvo otrok, socialno ogroženih, invalidov in ostarelih, skrb za javni red in mir, načrtovanje in urbanistično urejanje. Naloge, ki jih opravljajo občine, delimo na izvirne in prenesene. Opremljene so v III. poglavju Zakona o lokalni samoupravi.

Izvirne naloge občine so lokalne zadeve javnega pomena, ki se nanašajo samo na prebivalce občine in jih je občina sposobna sama urejati. Občine si jih določijo s splošnim aktom ali pa so že določene z zakonom. Razvrstimo jih lahko v skupine nalog, ki jih občina uresničuje (po Vlaju, 2001, str. 161):

a) na področju normativnega urejanja

- sprejemanje statuta občine, odlokov in drugih občinskih aktov,
- sprejemanje občinskega proračuna,
- sprejemanje načrta razvoja občine in zaključnega računa,
- sprejemanje prostorskih načrtov,
- predpisovanje lokalnih načrtov,
- urejanje upravljanja energetskih in vodovodnih komunalnih objektov,
- urejanje javnih cest, javnih poti, rekreacijskih in drugih javnih površin,
- urejanje javnega reda v občini,
- urejanje delovanja občinske uprave,
- urejanje občinske javne službe,
- urejanje načina in pogojev upravljanja premoženja občine,
- določanje prekrškov in denarnih kazni za prekrške, s katerimi se kršijo predpisi občine,
- sestavljanje premoženjske bilance, s katero izkazuje občina vrednost svojega premoženja,
- urejanje lokalnih zadev javnega pomena,

b) na področju upravljanja

- upravljanje občinskega premoženja,
- upravljanje lokalnih javnih služb,
- vodenje javnih in drugih podjetij,
- upravljanje občinskih javnih površin in drugega javnega dobra,
- upravljanje lokalnih cest in javnih poti,

c) s svojimi sredstvi

- graditev in vzdrževanje lokalnih javnih cest in javnih poti,
- pospeševanje kulturne, društvene, vzgojne in knjižnične dejavnosti,
- graditev komunalnih objektov in naprav,
- graditev stanovanj za socialno ogrožene,
- zagotavljanje delovanja javnih služb,
- zagotavljanje delovanja občinskega sveta, župana, nadzornega odbora, občinske uprave,

d) s svojimi ukrepi

- spodbujanje gospodarskega razvoja občine,
- pospeševanje razvoja športa in rekreacije,
- skrb za požarno varnost in organiziranje reševalne pomoči,
- skrb za varstvo zraka, tal, vodnih virov, varstvo pred hrupom ter za urejeno zbiranje odpadkov,

e) tako da zagotavlja

- pomoč in reševanje ob naravnih nesrečah,
- nadzorstvo nad krajevnimi prireditvami,

f) sklepa

- pogodbe o pridobivanju in odtujitvi premočnin in nepremičnin, o koncesijah, o uporabi javnega dobra in drugih razmerjih, v katerih je udeležena občina.

Prenesene naloge občine so posamezne naloge iz državne pristojnosti, ki jih lahko država, seveda po poprejšnjem soglasju občine, z zakonom prenese nanjo. Država mora zagotoviti občini tudi ustrezna sredstva za njihovo opravljanje. Po 24. členu Zakona o lokalni samoupravi so to naloge, ki se lahko bolj racionalno in učinkovito opravljajo v občini, zlasti na področjih urejanja primestnega prometa, obratovalnega časa gostinskih lokalov, uresničevanja nalog pri posegih v prostor in graditvi objektov ter geodetski službi in zagotavljanju mreže gimnazij, srednjih in poklicnih šol ter javne zdravstvene službe na sekundarni ravni.

Posebna naloga občine je, da ima, pridobiva in razpolaga z vsemi vrstami premoženja in tako ustvarja sredstva za delovanje in svoj razvoj. Občina mora zagotavljati prebivalstvu na svojem območju tako življenjsko raven, kakršna je značilna za povprečje v državi. Za zagotavljanje teh nalog potrebuje sredstva in druge gnotne podlage, ki so pogoj za razvoj, delovanje in blaginjo občine in njenih občanov (po Vlaju, 2001, str. 161).

5.1.3 Organi občine

Po Zakonu o lokalni samoupravi so organi občine:

- občinski svet,
- župan,
- nadzorni odbor.

5.1.3.1 Občinski svet

»Občinski svet je predstavniško telo občine, ki ga v skladu s sodobnimi demokratičnimi standardi volijo prebivalci občine neposredno za štiri leta. Občinski svet je najvišji organ odločanja o vseh zadevah v okviru pravic in dolžnosti občine. V tem okviru ima občinski svet predvsem urejevalno funkcijo, volilno funkcijo in nadzorno funkcijo ter funkcijo odločanja o konkretnih zadevah« (Grad, 1998, str. 123).

Po Zakonu o lokalni samoupravi (29. člen) so naloge in funkcije občinskega sveta sledeče:

- sprejema statut občine,
- sprejema odloke in druge občinske akte,
- sprejema prostorske in druge plane razvoja občine,
- sprejema občinski proračun in zaključni račun,
- imenuje in razrešuje člane nadzornega odbora ter člane komisij in odborov občinskega sveta,
- nadzoruje delo župana, podžupana in občinske uprave glede izvrševanja odločitev občinskega sveta,
- odloča o pridobitvi in odtujitvi občinskega premoženja, če ni s tem zakonom drugače določeno,
- imenuje in razrešuje člane sveta za varstvo uporabnikov javnih dobrin,
- odloča o drugih zadevah, ki jih določa ta zakon in statut občine.

»Občinski svet ima tudi svoja delovna telesa, pri čemer Zakon o lokalni samoupravi določa, da mora občinski svet obvezno ustanoviti komisijo za mandatna vprašanja, volitve in imenovanja, lahko pa ustanovi tudi druge komisije in odbore« (Grad, 1998, str. 123).

5.1.3.2 Župan

Župan je organ občine in občinski funkcionar, ki vodi občinsko upravo in je odgovoren za finančno poslovanje občine. Volijo ga volivci, ki imajo stalno prebivališče v občini, na svobodnih volitvah s tajnim glasovanjem. Njegova naloga je, da predstavlja in zastopa občino, predstavlja občinski svet, ga sklicuje in vodi njegove seje, nima pa pravice glasovanja. Občinskemu svetu predlaga v sprejem proračun občine in zaključni račun proračuna, statut, odloke in druge akte iz pristojnosti občinskega sveta ter skrbi za uresničevanje odločitev občinskega sveta. Za uspešen razvoj občine v širšem in ožjem pomenu je torej potreben župan z menedžerskim znanjem in sposobnostmi, saj se njegovo delo presoja po tem, kako uspešno opravljajo delo drugi (po Praprotnik, 2001, str. 170).

5.1.3.3 Nadzorni odbor

Nadzorni odbor je najvišji organ nadzora nad javno porabo v občini. Nadzira ravnanje z občinskim premoženjem, ki ga sestavljajo nepremičnine in premične stvari v lasti občine, denarna sredstva in pravice. Nadzira tudi namenskost in smotrnost porabe proračunskih sredstev ter finančno poslovanje porabnikov občinskega proračuna. Člani nadzornega sveta opravljajo svojo nalogo nepoklicno, imenuje jih občinski svet, pri čemer ne morejo biti imenovani člani občinskega sveta, niti občinski uradniki, niti drugi javni uslužbenci ali člani prostovoljnih organizacij, ki so uporabniki proračunskih sredstev (po Gradu, 2001, 55).

5.2 OBČINSKA UPRAVA

Občinsko upravo ustanovi občinski svet na predlog župana s splošnim aktom, s katerim določi njene naloge in notranjo organizacijo. Tako ustanovljena občinska uprava izvaja upravne naloge na podlagi načela zakonitosti in načela samostojnosti. Načelo zakonitosti pomeni, da občinska uprava lahko deluje le na podlagi in v okviru zakona in statuta občine; načelo samostojnosti pa, da občinski upravi ni mogoče dajati neposrednih navodil za izvajanje občinskih predpisov, lahko pa se od nje zahteva izvajanje nalog na podlagi teh predpisov. Župan je predstojnik občinske uprave, posamezne naloge iz njegove pristojnosti pa lahko po pooblastilu opravlja direktor občinske uprave. Direktor občinske uprave je uradnik po zakonu, ki ureja položaj javnih uslužbencev v občinski upravi (po Verbiču, 2003, str. 41).

Po Zakonu o lokalni samoupravi se lahko znotraj uprave oblikuje več različnih organov občinske uprave za različna področja. Le-ti se lahko različno imenujejo in razlikujejo glede na velikost in moč posamezne občine pa tudi glede na razvitost.

»Vsaka občinska uprava je organizirana tako, da lahko z najmanjšimi stroški in minimalnimi zaposlitvami izvaja naloge iz svoje pristojnosti« (Sagadin Leskovar, 2006, str. 17).

6 PREDSTAVITEV OBČIN BREŽICE, KRŠKO IN SEVNICA TER URESNIČEVANJE LOKALNE DEMOKRACIJE V OBČINAH

6.1 PREDSTAVITEV OBČIN

6.1.1 Občina Brežice

Okolica današnjih Brežic je bila poseljena že v prazgodovini. To potrjujejo bogati keltski grobovi iz drugega stoletja pred našim štetjem, najdeni na območju sejmišča. Kraj se prvič omenja leta 1241 kot Rein (Breg), na začetku 14. stoletja je postal trg, leta 1345, morda pa že leta 1322 pa se omenja kot mesto, ki je bilo eno izmed središč salzburške posesti. Brežice so se razvijale okoli renesančnega gradu in so imele pravokotno ulično zasnovo. Postale so pomembno obrtno in trgovsko središče jugovzhodnega dela Štajerske s svojo kovnico denarja. Ob koncu 15. stoletja jih je opustošil madžarski kralj Matija Korvin, znan tudi kot kralj Matjaž. V času turških vpadov so bile večkrat požgane in oplenjene. V slovenskem kmečkem uporu leta 1515 sta pogorela stari grad iz prve polovice 12. stoletja in mesto. Grad so kasneje obnovili in utrdili z vogalnimi obrambnimi stolpi, tako da je ednini v Posavju kljuboval napadom upornih kmetov med hrvaško-slovenskim uporom leta 1573, pod vodstvom Matije Gubca.

V novem veku so Brežičani živeli predvsem od trgovine in prometa. Ker leži mesto ob reki Savi, ki je bila pomembna vodna pot iz avstrijskih pokrajin proti vzhodu, je bilo tu živahno rečno pristanišče. Še danes je ob nekdanjem bregu ohranjenih nekaj večjih hiš bogatih trgovskih družin.

Stari del mesta je s prenovljeno glavno ulico zgodovinski biser arhitekture, vreden ogleda in sprehoda do mogočnega brežiškega gradu. Z obzidjem utrjeno mesto se je razvilo ob gradu, ob katerem se je v srednjem veku razvijala trgovina in obrt. Danes v gradu deluje Posavski muzej z bogatimi zbirkami kulturne dediščine Posavja. Središče dogajanj v njem je čudovita viteška dvorana, ki je namenjena najvišjim kulturnim in protokolarnim prireditvam, kot so Festival Brežice, mogoče pa jo je tudi najeti za pravljичno poroko. V centru mesta se ponosno dviguje vodovodni stolp, simbol občine, za posebnost pa velja tudi stari most čez Savo in Krko, prizorišče številnih tujih filmov.

Občina Brežice ima odlično geostrateško lego in odlične naravne danosti, kar je osnovni pogoj za razvoj turizma. Brežice so že stoletja staro stičišče osrednjih in južno evropskih poti. Bližina hrvaške prestolnice in dobre prometne povezave s Hrvaško pomenijo vrata Slovenije proti Balkanu. Dobro čezmejno sodelovanje je plod večletnega truda, vzajemnega spoštovanja in dobrega sosedstva. Obmejne občine se povezujejo pri turističnih projektih, eden takšnih je prireditev »Dobro nam došel sosed«. Načrtovanje obvoznice, širitev civilnega letališča, ureditev industrijske cone Brezina ter načrtovani

logistični center projekta Phoenix ponujata Brežicam nove možnosti razvoja (Občina Brežice, 2010).

6.1.1.1 Osebna izkaznica

Sedež: Cesta prvih borcev 18, 8250 Brežice

Površina: 268 km²

Število prebivalcev: 24.473

Dolžina meddržavne meje z Republiko Hrvaško: 67 km²

Mednarodni mejni prehodi: Obrežje

Meddržavni mejni prehodi: Orešje, Rigonce, Slovenska vas

Maloobmejni prehodi: Nova vas ob Sotli, Stara vas-Bizeljsko, Rakovec

Slika 1: Zemljevid občine Brežice

Vir: Občina Brežice, 2010.

6.1.1.2 Organi občine

Občino predstavlja in zastopa župan Ivan Molan.

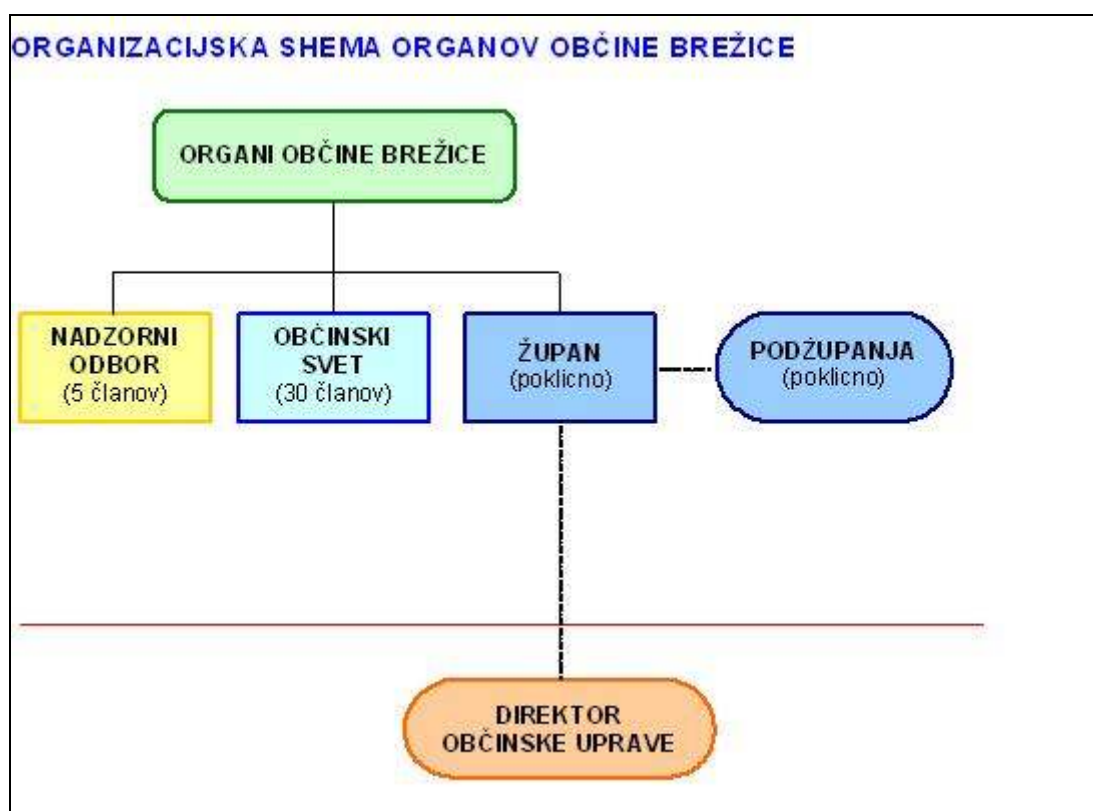
Organi občine in njihovo število je razvidno iz organizacijske sheme (kot je to prikazano na sliki 2).

6.1.1.3 Ožji deli občine

Število krajevnih skupnosti: 20, v sklopu katerih je 109 naselij.

KS Artiče, Bizeljsko, Brežice, Cerklje ob Krki, Čatež ob Savi, Dobova, Globoko, Jesenice na Dolenjskem, Kapele, Krška vas, Mrzla vas, Križe, Pečice, Pišece, Skopice, Sromlje, Šentlenart, Velika Dolina, Velike Malence, Zakot – Bukošek – Trnje.

Slika 2: Organizacijska shema

Vir: Občina Brežice, 2010.

6.1.2 Občina Krško

Občina Krško se nahaja v jugovzhodnem delu Slovenije. Tam, kjer se dolina reke Save razširi v prostrano Krško polje, preko katerega se na južnem obrobju lenobno vije reka Krka. Danes je Krško osrednje mesto Posavja in občinsko središče.

Mesto je nastalo na obeh bregovih najdaljše slovenske reke, reke Save. Staro mestno jedro je obnovljeno, kar daje mestu sliko urejenosti in značilnost upravnega središča, ki izpolnjuje celo širšo, pokrajinsko dimenzijo. Novi del mesta na Vidmu se je uredil skupaj z dograditvijo Nuklearne elektrarne Krško in največjo papirnico v državi. V to industrijsko

cono spadata vsekakor še posodobljena brestaniška elektrarna in program kartonaže, ki že posluje primerno evropskemu tržnemu prostoru.

Oblikovanje novih poslovnih in obrtnih con je eden pomembnejših dejavnikov nadaljnjega razvoja občine, saj posledično daje možnost odpiranja novih delovnih mest. Občina Krško danes razpolaga s 170 hektarji poslovnih površin. Poslovne cone se razprostirajo od Rake, Senovega, Brestanice do osrednjega dela občine. Eden največjih rezultatov prizadevanj lokalne skupnosti pa sta PC Vrbina in Drnovo.

Da bi občina Krško lahko odgovorila na izzive, ki jih ponuja gospodarsko okolje, je bila po večletnih prizadevanjih v letu 2004 ustanovljena Fakulteta za logistiko v okviru Univerze v Mariboru s sedežem v Celju in stalno dislocirano enoto v Krškem. Nov člen v verigi razvoja visokega šolstva pa je bodoča Fakulteta za energetiko, ki je prve študente vpisala že v študijskem letu 2007/2008. Gospodarski razvoj je s podjetništvom, trgovino, obrtjo, kmetijstvom in turizmom v vse večjem razmahu.

Krško je tudi kulturno središče svojega območja, kar potrjujejo številne kulturne ustanove v mestu: Valvasorjeva knjižnica, Kulturni dom Krško, Kapucinski samostan s cerkvijo, Galerija Vladimira Štovička, Galerija Krško, Dvorana v parku in pred njo Park zaslužnih občanov, v katerem stojita tudi doprsna kipa dveh najpomembnejših Krčanov: Adama Bohoriča in Jurija Dalmatina, ki sta močno zaznamovala čas protestantizma in pridobivanja prvih slovenskih knjig v 16. stoletju. Kulturno dogajanje v občini Krško se tako na profesionalnem kot na ljubiteljskem področju odvija na visokem nivoju.

Svojevrsne značilnosti ima tudi lega krške pokrajine in njen relief, ki sta ugodna za razvoj kmetijske in turistične dejavnosti. Pridne roke domačinov so griče krške kotline spremenile v rodovitne vinograde in sadovnjake z bogatimi nasadi jablan, hrušk, breskev, sliv in marelic. Uveljavljena blagovna znamka je avtohtono vino »cviček«. To je lahko, osvežujoče svetlo rdeče vino, ki se prilega k vsaki hrani, ob vsaki priložnosti. Da je to okolje zares vinorodno, dokazujeta dve vinsko-turistični cesti: južna, podgorjanska in severna, Bizeljsko-sremiška vinska cesta (Občina Krško, 2010).

6.1.2.1 Osebna izkaznica

Sedež: Cesta krških žrtev 14, 8270 Krško

Površina: 286,5 km²

Število prebivalcev: 25.500

6.1.2.2 Organi občine

Občino vodi župan Franc Bogovič s pomočjo dveh podžupanov.

Občinski svet šteje 30 članov.

Nadzorni odbor šteje 7 članov.

6.1.2.3 Ožji deli občine

Občina ima 15 krajevnih skupnosti, v sklopu katerih se nahaja 157 naselij.

KS Brestanica, Dolenja vas pri Krškem, Gora, Koprivnica, mesto Krško, Krško polje, Leskovec pri Krškem, Podbočje, Rožno – Presladol, Raka, Senovo, Senuše, Veliki Podlog, Veliki Trn, Zdole.

Slika 3: Zemljevid občine Krško

Vir: Občina Krško, 2010.

6.1.3 Občina Sevnica

Občina Sevnica je v sedanjem obsegu nastala leta 1955 in 1994. Leži ob rekah Savi in Mirni, na severu in severovzhodu jo objemajo strma pobočja Velikega Kozja (993 m), Lisce (948 m) in Bohorja (1023 m), na jugu pa dolenski griči. Sprehod skozi zgodovino nam pokaže, da je bilo območje občine poseljeno že v pradavnini (najdbe v okolici Kaplje vasi). Tu so živeli Iliri in Kelti (halštatske najdbe v Boštanju). V začetku našega štetja so ti kraji prešli v posest rimskega imperija. O nemirnih časih preseljevanja ljudstev priča arheološko najdišče na Ajdovskem Gradcu nad Vranjem iz 5. do 6. st. n. š., kjer so odkrili sledove poznoantičnega in zgodnjekrščanskega naselja.

V poznem srednjem veku, ko se je leta 1275 prvič pojavilo nemško ime Sevnice Liechtenwald, je območje pripadalo solnograškim nadškofom, po kratkotrajni vladavini madžarskih kraljev pa je prešlo pod habsburško oblast, ki se je ohranila do konca prve svetovne vojne.

Turški vpadi in kmečki upori so prizadeli tudi območje Sevnice. V kmečkem uporu leta 1573 so uporni kmetje Sevnico tudi zasedli. V 16. st. je bil zato utrjen sevniški gornji grad. Sevnici niso prizanesli niti požari niti kuga. Trg je večkrat pogorel, nazadnje leta 1854, o morijah kuge pa pričajo mnoga kužna znamenja in taborska cerkev sv. Roka nad Sevnico. Sevnici so bile trške pravice podeljene leta 1322, pravico do sejmov ji je podelil salzburški nadškof šele leta 1513, cesar Jožef II pa ji je leta 1783 dovolil prirejanje letnih živinskih sejmov. Arhitektura srednjeveškega sevniškega gradu je nema priča o mnogih preživelih obdobjih – od renesanse do baroka. Danes si v njem lahko ogledamo baročne freske, šolski in gasilski muzej ter muzej o izgnancih.

Sevnica je bila v začetku 20. stoletja industrijsko nepomembna, čeprav je imela že pred prvo svetovno vojno dva obrata, tovarno kopit in parno žago. Med obema vojnama je bila Sevnica že najbolj razvit kraj v Posavju, drugo večje delavsko središče pa je bil Krmelj z rudnikom rjavega premoga. Med drugo svetovno vojno je bilo območje vključeno v Hitlerjev razselitveni program, zato je to obdobje med ljudmi pustilo globoke in boleče sledi.

Sevnica je postalo mesto leta 1959. Mesto s približno 5.000 prebivalci je industrijsko, obrtno, trgovsko, kulturno in upravno središče občine z obširnim zaledjem. Prevladuje predvsem tekstilna industrija, lesnopredelovalna industrija, kovinsko predelovalna industrija in kemična industrija (Občina Sevnica, 2010).

6.1.3.1 Osebna izkaznica

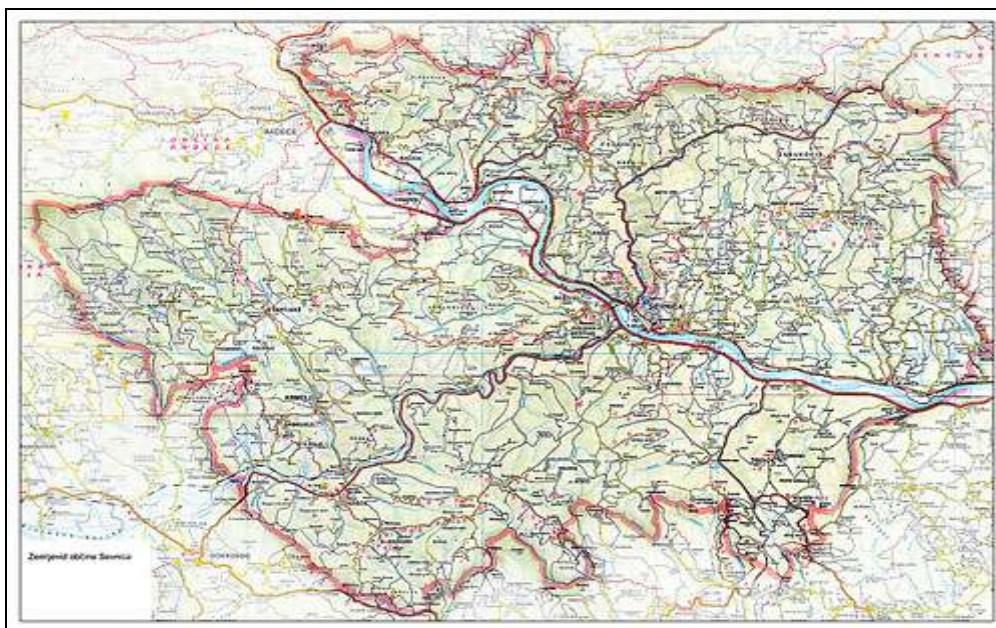
Sedež: Glavni trg 19/A, 8290 Sevnica

Površina: 272 km²

Število prebivalcev: 18.000

Občina Sevnica meji z občinami Krško, Škocjan, Trebnje, Litija, Radeče, Laško in Šentjur pri Celju. Z občinama Krško in Brežice tvori regijo Posavje.

Slika 4: Zemljevid občine Sevnica

Vir: Občina Sevnica, 2010.

6.1.3.2 Organi občine

Občino predstavlja in zastopa župan Srečko Ocvirk.

Občinski svet, ki šteje 25 članov.

Nadzorni odbor občine, ki šteje 5 članov.

Občina ima volilno komisijo kot samostojni občinski organ, ki v skladu z zakonom o lokalnih volitvah in drugimi predpisi ter splošnimi akti občine skrbi za izvedbo volitev in referendumov ter varstvo zakonitosti volilnih postopkov.

6.1.3.3 Ožji deli občine

Občino Sevnica sestavlja 10 krajevnih skupnosti, ki obsegajo 116 naselij.

KS Blanca, Boštanj, Krmelj, Loka pri Zidanem Mostu, Primož, Sevnica, Studenec, Šentjanž, Tržišče, Zabukovje.

6.2 URESNIČEVANJE LOKALNE DEMOKRACIJE V OBČINAH BREŽICE, KRŠKO, SEVNICA

»Demokracija v lokalnih skupnostih je predpostavka demokratičnosti celotne države, zato je treba neposredno udeležbo državljanov v lokalnem javnem življenju okrepiti« (Brezovšek et al., 2005, str. 280).

Sodelovanje občanov pri odločanju v lokalni skupnosti je vprašanje, ki je izjemnega pomena z vidika uvajanja in razvoja demokracije v državi. Demokracija je izredno pomembna pri sprejemanju odločitev na državni ravni, še toliko bolj pomembna pa je za odločanje na lokalni ravni v okviru lokalne samouprave. Udeležba in sodelovanje občanov pri odločanju je proces, v katerega so občani vključeni pri oblikovanju vseh odločitev, ki vplivajo na njihovo življenje in življenje drugih občanov. Udeležba občanov je lahko aktivna, če le-ti sodelujejo z voljenimi uradniki lokalne samouprave ali občinske uprave. Lahko je tudi relativno pasivna, če se občani udeležujejo javnih shodov, da bi spoznali, kakšni so novi programi, ki jih zagovarjajo kandidati v predvolilnem obdobju.

Bistvo demokracije na lokalni ravni je, da prebivalci sami odločajo o zadevah, ki so pomembne za lokalno skupnost. Odločitve lahko sprejemajo neposredno ali posredno, preko svojih predstavnikov, v organih lokalne samouprave.

6.2.1 Neposredna demokracija na lokalni ravni

Pravica do neposrednega odločanja je podeljena prebivalcem lokalne skupnosti z referendumom, ljudsko iniciativo ali zborom občanov.

Najbolj neposredno odločanje je odločanje na zborovanju vseh občanov lokalne skupnosti, kajti omogoča najbolj neposredno sprejemanje odločitev. Gre za mnogo bolj spontano in neformalizirano odločanje, v katerem torej lahko sodelujejo vsi volivci znotraj lokalne skupnosti (po Gradu, 1998, str. 2).

Podatki o izvedenih zborih v občinah Brežice, Krško in Sevnica so razvidni iz intervjujev z direktorji občinskih uprav in so prikazani v poglavju 7. raziskava o udeležbi prebivalcev v občinski samoupravi.

6.2.1.1 Analiza referenduma na primeru občine Sevnica

Občani lahko odločajo na referendumu o vprašanjih, ki so vsebina splošnih aktov občine, ki jih sprejema občinski svet, razen o proračunu in zaključnem računu občine ter o splošnih aktih, s katerimi se v skladu z zakonom predpisujejo občinski davki in druge dajatve. Občinski svet mora razpisati referendum, če to zahteva najmanj pet odstotkov

volivcev v občini in če tako določa zakon ali statut občine (Statut Občine Sevnica, 92. člen).

- Prehodni referendum o uvedbi samoprispevka

V Občini Sevnica na območju Krajevnih skupnosti Tržišče in Šentjanž so se občani v 31. 10. 2004 odločali na referendumu o uvedbi samoprispevka. Samoprispevek lahko občina uvede za izgradnjo ali rekonstrukcijo tiste lokalne javne infrastrukture, katere izgradnja je tudi sicer obvezna v skladu z zakonom.

Namen samoprispevka na območju Krajevnih skupnosti Tržišče je bil financiranje investicije, in sicer za:

- izgradnjo vodovodov,
- izgradnjo krajevnih cest,
- izgradnjo javne razsvetljave,
- izgradnjo pločnikov,
- izgradnjo mrliške vežice in
- sofinanciranje telovadnice ob Osnovni šoli Tržišče.

Namen samoprispevka na območju Krajevnih skupnosti Šentjanž je bil financiranje investicije, in sicer za:

- izgradnjo vodovodov,
- izgradnjo krajevnih cest,
- izgradnjo javne razsvetljave,
- izgradnjo pločnikov,
- izgradnjo mrliške vežice,
- soinvestiranje v Osnovno šolo Šentjanž,
- ureditev kulturnega doma v Šentjanžu.

Po investicijskem programu, ki ga je izdelal KIN Poslovne storitve Sevnica, d. o. o., št. 1, z dne 2. 7. 2004, in načinu plačevanja in drugimi pogoji, ki so določeni v predlogu odloka o uvedbi samoprispevka.

Pravico glasovati na referendumu imajo občani, ki so vpisani v volilni imenik glasovalnih upravičencev za območje Krajevnih skupnosti Šentjanž in Tržišče, in sicer so to fizične osebe, ki imajo stalno prebivališče na območju Krajevnih skupnosti Šentjanž in Tržišče, in fizične osebe, ki nimajo stalnega prebivališča na območju navedenih krajevnih skupnosti, so pa lastniki in uporabniki stavbnega zemljišča na območju Krajevnih skupnosti Šentjanž in Tržišče.

Navodilo za glasovanje: glasuje se tako, da se obkroži beseda »ZA«, če se glasovalni upravičenec strinja z uvedbo samopriskpevka oziroma »PROTI«, če se z uvedbo samopriskpevka ne strinja.

Referendumsko vprašanje se je glasilo: »Ali ste za uvedbo samopriskpevka v denarju za obdobje petih let za financiranje investicij v Krajevnih skupnostih Tržišče oziroma Šentjanž?«.

V tabeli 1 so prikazani podatki o udeležbi občanov na referendumu in kako so glasovali oziroma se odločili občani Krajevnih skupnosti Šentjanž in Tržišče.

Tabela 1: Udeležba na referendumu v KS Šentjanž in Tržišče

Udeležba na referendumu	Volivci KS Šentjanž	Odstotek	Volivci KS Tržišče	Odstotek
Skupno število volivcev, vpisanih v volilni imenik	806	100 %	920	100 %
Udeležba na referendumu	451	55,95 %	618	67,17 %
Glasovali ZA	189	41,90 %	480	77,66 %
Glasovali PROTI	262	58,10 %	138	22,34 %
Neveljavne glasovnice	0	0 %	0	0 %

Vir: Podatki KS Šentjanž in Tržišče.

Kot je razvidno iz gornjih podatkov, je bila udeležba na referendumu v KS Šentjanž zelo nizka, in sicer 55,95 %. Referendum ni uspel, saj je PROTI uvedbi samopriskpevka glasovalo 58,10 %. Tako nizka udeležba občanov je bila na nek način že pokazatelj, da se občani z uvedbo krajevnega samopriskpevka ne strinjajo, kar se je kasneje tudi izkazalo kot točno, saj je 58,10 % volivcev glasovalo proti.

Nasprotno pa je bila udeležba na referendumu v KS Tržišče bistveno višja, in sicer kar 67,17 % in je za uvedbo samopriskpevka glasovalo 77,66 % volivcev.

6.2.2 Posredna demokracija na lokalni ravni

»Lokalne volitve so pomemben del lokalne samouprave in so kot take izraz ljudske suverenosti in pogoj za demokratično oblikovanje organov lokalne samouprave« (Brezovšek in Haček, 2005, str. 50).

Lokalne volitve so eden izmed najpomembnejših vidikov sodelovanja občanov v lokalni samoupravi, na drugi strani pa so tudi del volilnega sistema neke države. Z vidika lokalne demokracije lahko lokalne volitve pomenijo posredno demokracijo, ki omogoča občanom vpliv na sestavo lokalnega predstavniškega telesa.

Volitve v občinske svete, volitve županov in volitve v svete krajevnih, vaških in četrtnih skupnosti ureja Zakon o lokalnih volitvah. Za te volitve velja, da se člani za občinske svete, župana in predstavnike manjših enot občine volijo na podlagi splošne in enake volilne pravice na svobodnih in neposrednih volitvah s tajnim glasovanjem.

6.2.2.1 Analiza udeležbe na lokalnih volitvah v letu 2006 v Sloveniji in občinah Brežice, Krško ter Sevnica

Ustava Republike Slovenije je leta 1991 uvedla nov sistem lokalne samouprave, ki se bistveno razlikuje od prejšnjega sistema. Leta 1993 je bil sprejet Zakon o lokalnih volitvah in na podlagi obeh dokumentov so bile v Sloveniji 4. decembra 1994 prvič na novih temeljih izvedene volitve organov lokalnih skupnosti – županov in članov občinskih svetov, katerim so sledile volitve na vsaka štiri leta, in sicer leta 1998, 2002 in 2006. Na vsakih naslednjih volitvah se je število občin povečevalo.

Zadnje lokalne volitve, leta 2006, so potekale v 210 občinah Slovenije; v kar 17 občinah pa so župane in občinske svetnike volili prvič.

Tabela 2: Splošni podatki o občinah in lokalnih volitvah v Sloveniji od leta 1994 do 2006

LETO	1994	1998	2002	2006
Število občin - skupaj	147	192	193	210
Mestne občine	11	11	11	11
Druge občine	136	181	182	199
Občine s proporcionalnim volilnim sistemom	131	144	145	150
Občine z večinskim volilnim sistemom	16	48	48	60
Število volišč	3.634	3.543	3578	3.983
Število volilnih upravičencev	1.518.954	1.601.099	1.615.666	1.670.358

Vir: Kotelj (2007, str. 4).

Kot je razvidno iz tabele 2, je do večjega prirasta števila občin prišlo med majhnimi občinami, ki imajo večinski volilni sistem; njihovo število se je povečalo skoraj za 4 krat

(44 občin); število občin s proporcionalnim volilnim sistemom pa se je povečalo za 19 občin.

V nadaljevanju prikazujem podatke o volilni udeležbi na lokalnih volitvah v letu 2006, in sicer v Republiki Sloveniji kot v občinah Brežice, Krško in Sevnica.

Tabela 3: Volilna udeležba na lokalnih volitvah v letu 2006 za Slovenijo

VOLILNA UDELEŽBA	PRVI KROG 22. 10. 2006	DRUGI KROG 12. 11. 2006
Število volilnih upravičencev	1.670.358	711.978
Skupaj glasovalo po imeniku	972.412	378.471
Število oddanih glasov (za župane)	972.112	378.373
Število neveljavnih glasov (za župane)	14.945	3.535
Glasovalo s potrdilom	21	16
Volilna udeležba skupaj	58,22 %	53,16 %
Volilna udeležba – mestne občine	55,53 %	48,29 %

Vir: Kotelj (2007, str. 4).

Gledano s političnega vidika so lokalne volitve po pomembnosti primerljive z državnimi, saj je lokalna samouprava zelo pomembna za življenje ljudi in zato jim tudi ni vseeno, kdo sprejema odločitve v njej.

Kot je tudi razvidno iz podatkov, prikazanih v tabeli 3, je bila volilna udeležba na lokalnih volitvah v letu 2006 za celotno Slovenijo dokaj nizka, in sicer v prvem krogu 58,22 %, v drugem krogu pa še nižja, in sicer 53,16 %. Na lokalnih volitvah je praviloma volilna udeležba manjša kot na volitvah v državni zbor ali predsedniških volitev. Ti podatki tako tudi potrjujejo, da se lokalnih volitev praviloma udeležuje manj volivcev kot volitev v državni zbor. Prav tako je značilno, da je volilna udeležba v mestnih občinah vedno nižja kot v drugih občinah, kar prav tako potrjujejo podatki v gornji tabeli, saj je bila volilna udeležba v letu 2006 v mestnih občinah bistveno nižja od skupne volilne udeležbe.

V letu 2006 je bil v vseh treh občinah Brežice, Krško in Sevnica izveden samo prvi krog volitev, saj so vsi trije župani bili izvoljeni že v prvem krogu.

V nadaljevanju prikazujem podatke o volilni udeležbi na lokalnih volitvah v letu 2006 po posameznih občinah.

Tabela 4: Volilna udeležba na lokalnih volitvah v letu 2006 v občinah Brežice, Krško in Sevnica

VOLILNA UDELEŽBA	BREŽICE	KRŠKO	SEVNICA
Število volilnih upravičencev	20.442	21.573	14.591
Skupaj glasovalo po imeniku	10.194	11.515	9.114
Število oddanih glasov (za župane)	10.194	11.510	9.114
Število neveljavnih glasov (za župane)	114	162	97
Glasovalo s potrdilom (za župane)	0	0	0
Volilna udeležba skupaj	49,87 %	53,38 %	62,46 %

Vir: Občina Brežice, Krško in Sevnica, 2010.

Če primerjamo podatke o volilni udeležbi v prvem krogu v občinah Brežice, Krško in Sevnica s podatki o volilni udeležbi za Slovenijo, ugotovimo, da je bila volilna udeležba v občinah Brežice in Krško nižja od skupne volilne udeležbe, v občini Sevnica pa bistveno višja, saj je bila kar 62,46 % (za Slovenijo v prvem krogu 58,22 %).

Občani in občanke so na lokalnih volitvah volili župane in člane občinskega sveta in sveta krajevnih skupnosti. Kot sem navedla že zgoraj je v vseh treh občinah bil samo 1. krog volitev, kar pomeni, da so župani že v tem krogu dobili dovolj velik odstotek glasov. V občini Brežice je župan dobil 62,12 % glasov, v Krškem 66,81 % glasov in v Sevnici 57,09 % glasov.

6.2.2.2 Analiza udeležbe na nadomestnih lokalnih volitvah v letu 2008 v Občini Sevnica

Zaradi tragičnega dogodka v občini Sevnica, ko se je v letu 2008 smrtno ponesrečil župan Občine Sevnica Kristijan Janc, je občinska volilna komisija Občine Sevnica razpisala nadomestne volitve župana, ki so potekale 12. 10. 2008.

Iz podatkov o volilni udeležbi (kot je to razvidno iz tabele 5) na nadomestnih volitvah v občini Sevnica je razvidno, da je bila volilna udeležba nekoliko nižja (54,85 %) kot na rednih volitvah v letu 2006, ko je bila udeležba na volitvah nadpovprečno visoka (62,46 %). Kljub temu pa je bila udeležba zadovoljiva in je župan bil izvoljen s 53,47 %.

Tabela 5: Volilna udeležba na nadomestnih volitvah župana v letu 2008 v Občini Sevnica

UDELEŽBA	OBČINA SEVNICA
Skupno število volivcev z območja občine	14.630
Skupaj glasovalo	8.025
Volilna udeležba v občini	54,85 %
Oddanih glasovnic	8.025
Veljavnih glasovnic	8.001
Neveljavnih glasovnic	24

Vir: Občina Sevnica, 2010.

7 RAZISKAVA – O UDELEŽBI PREBIVALCEV V OBČINSKI SAMOUPRAVI

Za prebivalce občine je zelo pomembno, v kakšen okolju živijo in kaj pričakujejo od okolja. Del okolja je tudi občinska uprava, ki naj bi s svojimi storitvami omogočala, da so občani zadovoljni z življenjem v občini. Zato je zelo pomembno, da občani sodelujejo v občinski samoupravi in da ima občina od občanov povratne informacije.

Za prikaz dejanskega stanja na obravnavanem področju sem opravila raziskavo v občinah Brežice, Krško in Sevnica in iskala odgovore na zastavljeno vprašanje o udeležbi prebivalcev v občinski samoupravi.

7.1 SODELOVANJE OBČINSKE UPRAVE Z OBČANI

Slike dejanskega stanja, ki se navezuje na sodelovanje občine do občanov, sem se lotila preko intervjuja z vprašalnikom¹, ki sem ga po predhodnem telefonskem razgovoru dostavila po elektronski pošti na naslove direktorjev občinskih uprav. Na vprašanja so odgovarjali direktor občinske uprave Brežice, g. Aleksander Denžič, direktorica občinske uprave Krško, ga. Melita Čopar in direktor občinske uprave Sevnica, g. Zvone Košmerl. Analiza odgovorov je pokazala naslednje:

- Na vprašanje »Ali ima vaša občina sprejet kakšen dokument o sodelovanju prebivalcev pri odločanju o javnih zadevah na lokalni ravni?« so direktorji odgovorili:

Brežice: »Da, imamo statut občine«.

Krško: »Vse to je zapisano v Programu lokalnega partnerstva, ki je ravno v zaključni fazi.«

Sevnica: »Imamo Statut Občine Sevnica, ki govori tudi o obveščanju javnosti o delu organov občine, določa pogoje za zборе občanov, referendum in ljudsko iniciativo.«

- Na kakšen način v vaši občini obveščate prebivalce o aktivnostih občinskih organov in uprave?

Brežice: »Preko spletnih strani, lokalnih medijev (radio, TV) in izjav župana«.

Krško: »Preko spletne strani, novinarske konference, intervjuji in časopisa Posavski obzornik«.

¹ Vprašalnik (intervju) za občine je v Prilogi 1

Sevnica: »Tedenske občinske novice na Radiu Veseljak, na spletni strani občine, v 14-dnevniku Posavski obzornik in v mesečniku Grajske novice; z objavami na spletni strani občine; novinarske konference in izjave za javnost ob pomembnejših dogodkih; v sodelovanju z novinarji lokalnih in nacionalnih medijev«.

- Zanimalo me je, ali imajo občine urejene spletne strani in ali le-te omogočajo komunikacijo med občani in občino. Na vprašanje: Ali imate urejeno spletno stran in spletne strani občine omogočajo sodelovanje med občani in občino? so odgovorili:

Brežice: »Da, www.brezice.si«.

Krško: »Imamo urejeno spletno stran, na kateri objavljamo veliko število različnih informacij. Imamo objavljeno tudi E-anketo, ki je namenjena občanom in vzpostavljeno možnost komuniciranja. Preko spleta pa ni mogoče vlagati in obravnavati vlog www.krsko.si«.

Sevnica: »Da, imamo spletno stran, občanom je omogočeno je komuniciranje z občinsko upravo, www.obcina-sevnica.si«.

- Želela sem izvedeti, ali posamezne občine organizirajo zборе občanov in kdaj je bil izveden zadnji zbor.

Brežice: »V naši občini se odvijajo zbori občanov, vendar občina ni nikoli organizator zborov. Pobudo za organizacijo dajo razna društva«.

Krško: »Zbore občanov organiziramo ob predstavitvi pomembnejših projektov. Zadnji zbor je bil izveden v mesecu maju letos«.

Sevnica: »V občini organiziramo zборе občanov ob predstavitvi posameznih pomembnejših projektov, in to za določeno okolje (gradnja kanalizacije, vsebina prostorskega načrta ...). Zadnji zbor krajanov je bil na Logu v mesecu marcu ob predstavitvi projekta kanalizacije«.

- Zanimalo me je tudi, ali v občini organizirajo (razen zborov) še kakšne druge oblike sodelovanja občanov pri odločanju o javnih zadevah na lokalni ravni.

Brežice: »Samo tiste, ki so zakonsko obvezni kot npr. ob razgrnitvi prostorskih aktov občine«.

Krško: »Da, kadar se predstavljajo projekti po krajevnih skupnostih«.

Sevnica: »Da – glede na zakonsko obvezo po razgrnitvi prostorskih aktov občine«.

- Na vprašanje, ali so občani v zadnjih dveh letih podali kakšno pobudo za obravnavo na občinskem svetu, so direktorji povedali:

Brežice: »Ne«.

Krško: »Da, in sicer v primeru, ko je šlo za rabo prostora«.

Sevnica: »Neposredno s strani posameznega občana takšne pobude ni bilo. Podana pa je bila pobuda Civilne iniciative glede spremembe občinskega podrobnega prostorskega načrta (OPPN)«.

- Zanimalo me je tudi, ali se je v zadnjih dveh letih v posameznih občinah zgodil javni protest občanov in zakaj.

Brežice: »Ne«.

Krško: »Ne«.

Sevnica: »Da – peticija manjše skupine proti OPPN Šmarje ter peticija proti postavitvi hitrostnih ovir na Drožanjski cesti«.

- Želela sem tudi izvedeti, v katerih primerih se občani najbolj zavzemajo za sodelovanje pri javnih zadevah, če seveda sploh se.

Brežice: »Pri gradnji infrastrukture, v zadnjem obdobju pa pri vračilu vloženi sredstev v telekomunikacije«.

Krško: »Pri prostorskih aktih«.

Sevnica: »Pri sprejemanju prostorskih aktov«.

- Kakšna je bila udeležba občanov na zadnjih lokalnih volitvah?

Brežice: »Zadovoljiva«.

Krško: »Na nadomestnih volitvah romskega svetnika v občinski svet leta 2008 je bila udeležba 20,14 %«.

Sevnica: »Na rednih volitvah v letu 2006 – 62,42 %, na nadomestnih volitvah župana leta 2008, 54,85 %.

- Na vprašanje, v kolikšni meri so občani zadovoljni z delom občinskih organov oziroma s posameznimi dejavniki, so bili odgovori:

Brežice: »Po podatkih zadnje ankete ugotavljamo, da so občani z vsemi dejavniki zelo zadovoljni«.

Krško: »Po zadnji raziskavi so bili zadovoljni«.

Sevnica: »Glede na rezultate ankete merjenje zadovoljstva občanov z delom občinske uprave so z delom zadovoljni«.

7.1.1 Analiza ugotovitev

Kot je razvidno iz same analize predstavitev posameznih občin in analize podanih odgovorov direktorjev občinskih uprav, je obveščanje prebivalcev o raznih aktivnostih občinskih organov in uprave približno enako v vseh treh občinah. Prebivalce obveščajo preko medijev (lokalni časopisi, lokalne radijske in TV postaje) ter ob pomembnejših dogodkih z novinarskimi konferencami. Največ informacij občani lahko dobijo na spletnih naslovih posameznih občin.

Vse tri občine Brežice, Krško in Sevnica so na svetovnem spletu dosegljive na spletnih naslovih, kjer je moč dobiti številne informacije, ki se vežejo na njihovo delo. Tako lahko preko spletnega naslova občani dobijo raznovrstne podatke, ki se navezujejo na:

- samo občino (velikost, število prebivalcev ...),
- imena, naslove, elektronske naslove, telefonske številke občinskih delavcev, županov, občinskih svetov,
- sklice sej občinskih svetov, zapise sej,
- krajevne skupnosti (naslovi in kontaktne telefonske številke krajevnih skupnosti, člane in predsednike sveta krajevnih skupnosti ...),
- podatke o aktualnih razpisih in javnih naročilih (razpis za vpis otrok v vrtec ...),
- protokole in prireditve,
- strategije, napovedi, novice, podatke o uradnih urah občinske uprave, razpisane proračune in druga poročila,
- različne obrazce, ki jih je moč natisniti (obrazec za prijavo obratovalnega časa gostinskih obratov, vloga za znižano plačilo vrtca, za subvencionirano najemnino ...),
- aktualne novice in dogodke (volitve ...).

Lahko ugotovim, da so spletne strani občin Brežice, Krško in Sevnica informacijsko dobro podprte ter omogočajo komunikacijo med občani in občino. Torej s pomočjo medmrežja oziroma sodobne informacijsko-komunikacijske tehnologije poskuša občinska uprava vzpostaviti demokratičen dialog z občani in jim hkrati približati svoje delo.

Iz nadaljnjih odgovorov, ki so jih podali direktorji posameznih občinskih uprav (tudi tukaj se odgovori posameznih občin ne razlikujejo), pa izhaja, da občine predvsem spoštujejo zakonsko obvezo, ki jim nalaga vključitev občanov pri odločanju v javnih zadevah na

lokalni ravni. Kakšnih posebnih oblik združevanja in sodelovanja ne izvajajo, saj po njihovem mnenju zato ni potrebe, prav tako pa občani sami ne izkazujejo interesa po dodatnem združevanju. Po mnenju direktorjev občinskih uprav se občani najbolj zavzemajo za sodelovanje z lokalno skupnostjo pri sprejemanju prostorskih aktov. V ta namen pa so v vseh občinah organizirani zbori po posameznih krajevnih skupnostih.

Glede zadovoljstva občanov z delom občinskih organov so direktorji občinskih uprav odgovorili, da so občani z njihovim delom kot tudi s sodelovanjem zadovoljni. Takšne ugotovitve namreč izhajajo iz rezultatov anket o merjenju zadovoljstva občanov, ki jih občine redno izvajajo.

Iz teoretičnih predpostavk kot tudi iz samih intervjujev je moč razbrati, da je sodelovanje občin z občani na zadovoljivi ravni. Odvisno je tudi od zakonodaje, ki občinam nalaga obvezno vključitev občanov pri odločanju o javnih zadevah na lokalni ravni in pa od interesa, ki ga imajo občani na posameznem področju.

7.2 SODELOVANJE Z OBČINSKO UPRAVO Z VIDIKA OBČANOV

Za boljši prikaz realne slike je pomembno vedeti, kakšno je mnenje občanov o sodelovanju z občinsko upravo. Pri ugotavljanju stanja glede udeležbe prebivalcev v občinski samoupravi sem izvedla anketiranje med občani istih občin, in sicer z metodo anketiranja na podlagi anketnega vprašalnika².

Raziskava je temeljila na primarnih podatkih, ki sem jih zbrala z anketiranjem občanov po telefonu. Za to obliko anketiranja sem se odločila, ker menim, da je lažje vzpostaviti stik oziroma pridobiti podatke po telefonu kot po pošti. Prav tako se mi ni zdelo smiselno glede na obravnavano temo, da bi o tem povpraševala ljudi na ulici.

Za statistično populacijo svoje raziskave sem izbrala 100 naključno izbranih oseb iz telefonskega imenika, in sicer iz občin Brežice, Krško in Sevnica, ki so privolili v odgovore in ki so bili starejši od 18 let. Vzorec velikosti 100 enot ($N = 100$) je bil tako narejen na populaciji obravnavanih občin v približno enakem razmerju.

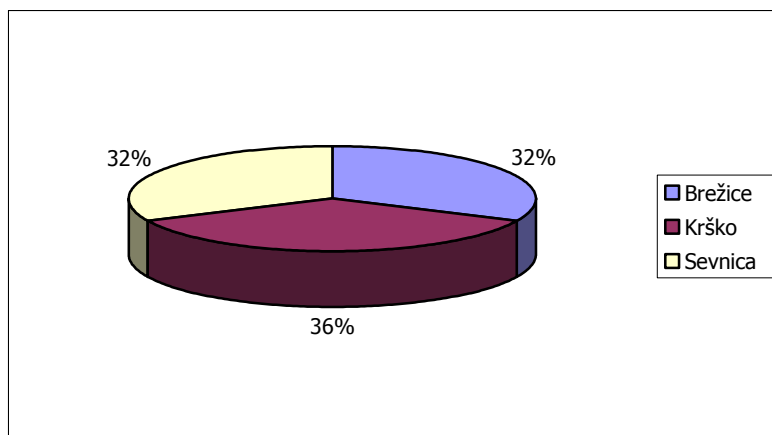
Telefonsko anketiranje sem izvajala v mesecu juniju 2010, in sicer sem anketirancem postavljala vprašanja po vrstnem redu v vprašalniku in vprašalnik hkrati izpolnjevala. Vseh 100 vprašanih je na zastavljena vprašanja odgovorilo, kar pomeni, da je bilo glede na predvideni vzorec 100 anketirancev, anketiranje 100-odstotno uspešno.

Iz analize anketnega vprašalnika med občani občin Brežice, Krško in Sevnica ugotavljam naslednje:

² Anketni vprašalnik za občane je v Prilogi 2

7.2.1 Demografske karakteristike

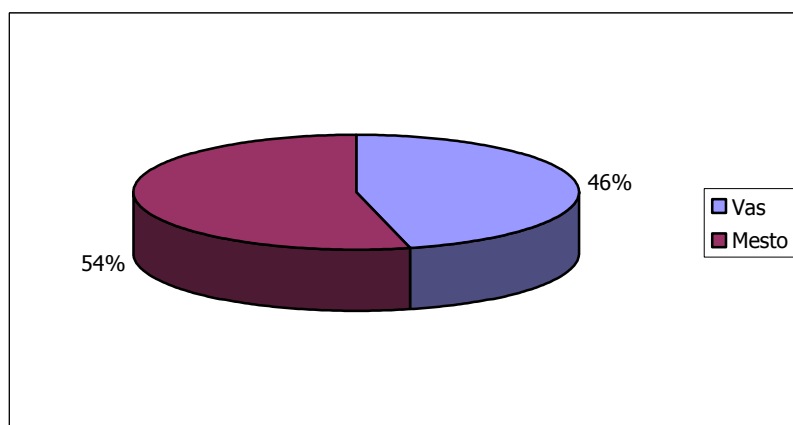
Graf 1: Občina stalnega bivališča

Vir: lasten.

Kot je razvidno iz gornjega grafa so med anketiranimi prebivalci enako zastopani občani vseh treh občin, zato se bodo vsi podatki in odgovori v nadaljevanju nanašali na prebivalce občin Brežice, Krško in Sevnica. Vse tri občine se nahajajo v regiji Posavje, tako nekih bistvenih odstopanj med občinami, ki bi pomembno vplivale na raziskavo, ni bilo pričakovati.

Graf 2: Kraj bivališča

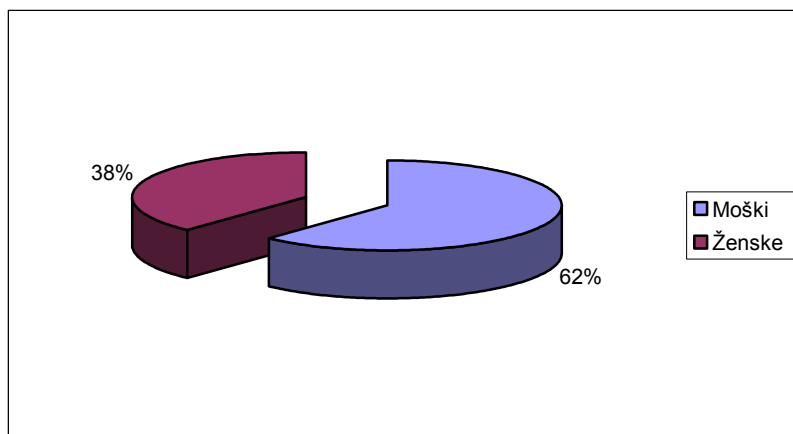

Vir: lasten.

V vzorec je bilo zajetih 54 % vprašanih, stanujočih v mestu, in 46 % stanujočih na vasi, torej približno enaka zastopanost prebivalcev urbanega in ruralnega dela občin. Ta podatek tudi potrjuje, da v obravnavanih občinah živi približno enakih število mestnih in kmečkih prebivalcev, saj je Posavje v veliki meri kmetijska regija. To kaže tudi dejstvo, da

je bil v regiji zabeležen nadpovprečno visok delež kmečkega prebivalstva v preteklem obdobju (13,6 % ob popisu leta 1991), ki se je ohranil do danes (http://www.stat.si/doc/pub/slovenske_regije_2008-koncna.pdf).

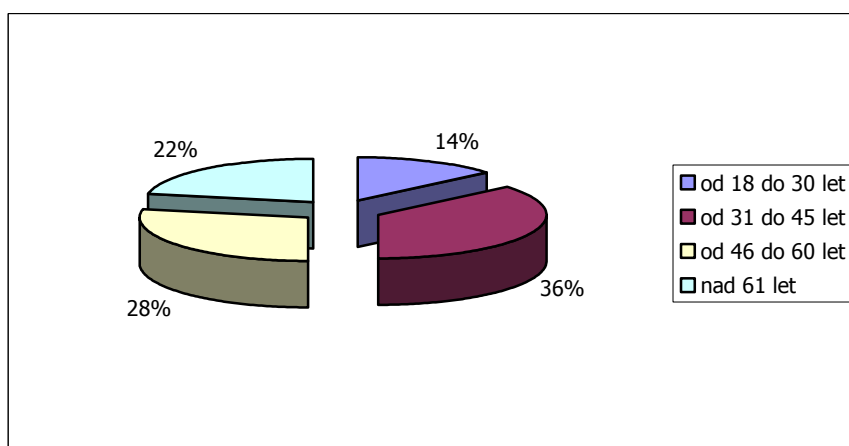
Graf 3: Spol anketiranih

Vir: lasten.

Iz gornjih podatkov je razvidno, da je na anketo odgovarjalo 62 % moških in 38 % žensk. Ugotavljam, da se moški spol nekoliko bolj zanima za dogajanje v lokalni skupnosti, saj so se v družini, potem ko sem povedala uvodno predstavitev, odločili, kdo izmed članov družine bo odgovarjal. To ugotovitev potrjuje tudi dejstvo, da so v Sloveniji v političnem življenju veliko bolj zastopani moški kot ženske. Večjo pripravljenost za odgovarjanje na zastavljena vprašanja lahko pripišem tudi temu, da imajo moški verjetno več časa, medtem ko imajo ženske doma veliko hišnih opravil.

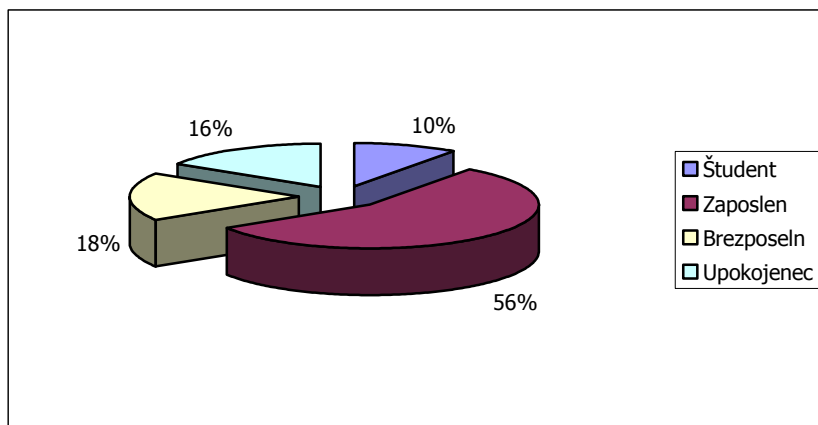
Graf 4: Starost

Vir: lasten.

Glede na to, da je bil vzorec majhen, sem anketirance razdelila v štiri starostne razrede. Na zastavljena vprašanja je odgovarjalo največ tistih iz starostnega razreda od 31 do 45 let, in sicer 36 %, sledijo tisti iz starostnega razreda od 46 do 60 let, teh je bilo 28 %; kar 22 % anketiranih je bilo starejših od 61 let in 14 % v starostni skupini od 18 do 30 let.

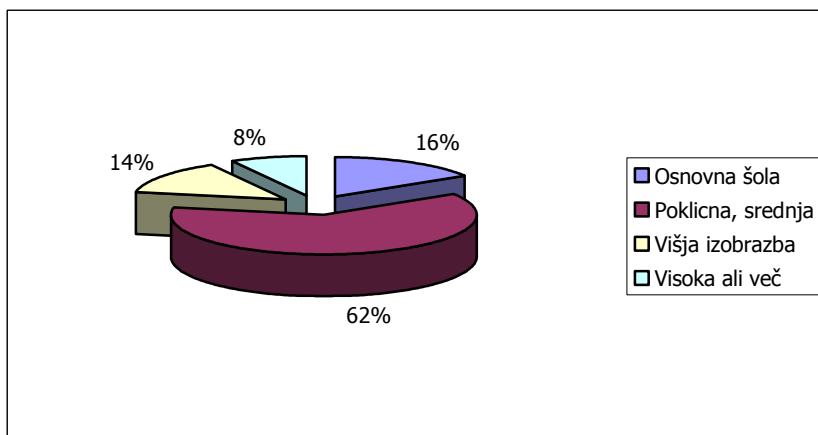
Graf 5: Status

Vir: lasten.

Anketirane sem tudi glede na status razdelila v štiri razrede. Največ vprašanih je zaposlenih, in sicer 56 %, na drugem mestu z 18 % so brezposelni, 16 % je upokojenih in 10 % študentov. Podatki pokažejo, da je zaposlenih le dobra polovica anketiranih ter da so na drugem mestu tisti, ki so brezposelni. Značilna za posavsko regijo, v katero spadajo občine Brežice, Krško in Sevnica, je visoka brezposelnost, saj je ob propadu velikih gospodarskih sistemov (Videm Krško, Jutranjka Sevnica, Metalna) nastopil problem strukturalne brezposelnosti, ki se kaže še danes.

Graf 6: Izobrazba

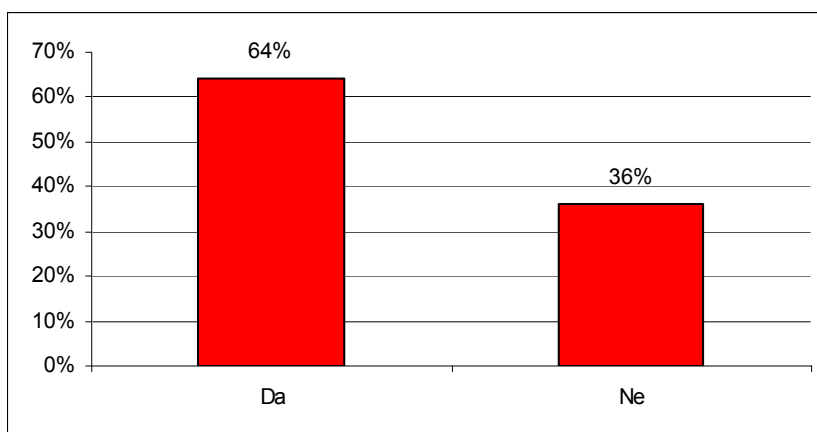
Vir: lasten.

Med anketiranimi prebivalci prevladuje poklicna in srednja izobrazba (62 %), kar 16 % anketirancev ima osnovno šolo (kar je zaskrbljujoče), 14 % ima višjo in le 8 % anketiranih ima visoko (ali več) izobrazbo.

V posavskih občinah je povprečna izobrazbena raven prebivalstva nižja od slovenskega povprečja. Brez izobrazbe (z dokončano osnovno šolo) je kar 32 % prebivalstva (v Sloveniji 30 %), srednješolsko in poklicno izobrazbo ima 60 % (Slovenija 56 %), 3 % višješolsko (Slovenija 5 %) in 5 % visokošolsko ali podiplomsko izobrazbo (Slovenija 8 %) (http://www.stat.si/doc/pub/slovenske_regije_2008-koncna.pdf).

7.2.2 Sodelovanje s predstavniki lokalnih organov in njihova informiranost o dogajanju v občini, splošno mnenje o lokalni demokraciji

Graf 7: Opravki z občinsko upravo

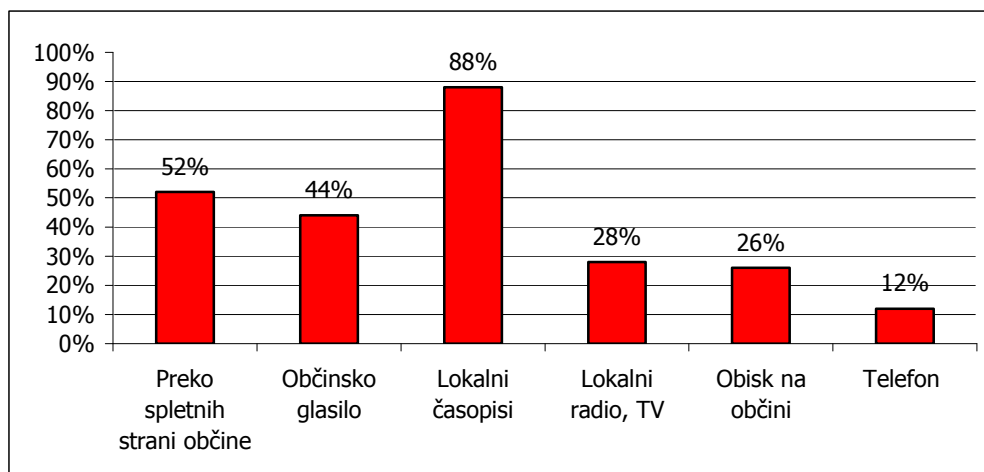

Vir: lasten.

Kot prikazuje gornji graf, je kar dve tretjini anketirancev imelo v zadnjih dveh letih kakršen koli opravek z občinsko upravo, kar pomeni, da so vzpostavili kontakt s člani občinske uprave.

Anketirane občane sem povprašala, na kakšen način pridobivajo informacije o delovanju občinskih organov in uprave. Za odgovor sem anketiranim ponudila štiri predloge in tudi možnost, da na vprašanje podajo svoj odgovor. Na zastavljeno vprašanje so anketirani lahko podali več odgovorov.

Graf 8: Način pridobivanja informacij o delu občinskih organov in uprave

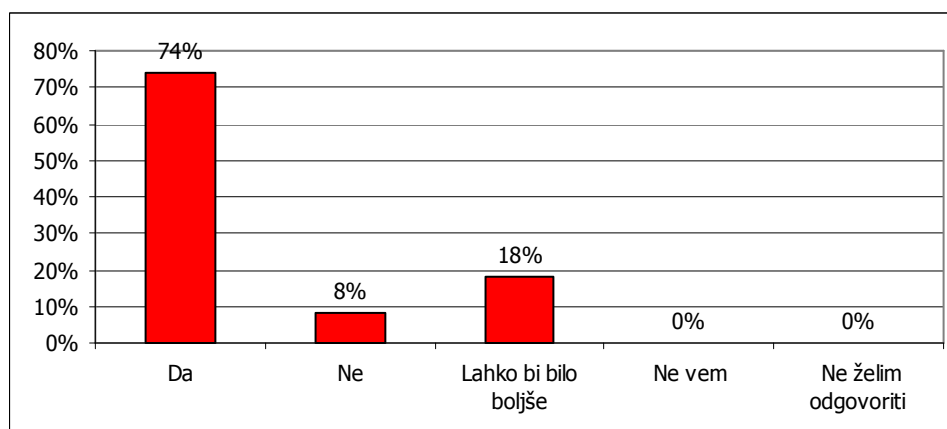

Vir: lasten.

Iz grafa 8 je razvidno, da se anketirani občani v največji meri seznanjajo z delom občinskih organov in uprave preko lokalnega časopisa, saj je kar 88 % anketiranih ta medij navedlo kot način pridobivanja informacij oziroma ga uvrstilo na prvo mesto. Na drugo mesto so anketirani kot vir informacij uvrstili spletne strani občine (52 %), sledili so odgovori, da pridobivajo informacije preko občinskih glasil (44 %), lokalni radio, TV (28 %). Sami pa so občani navedli, da informacije dobijo z obiskom na občini (26 %) in po telefonu 12 %.

Ker sem želela izvedeti, ali so občani zadovoljni z informiranjem o delu občine oziroma njenih organov, sem anketiranim zastavila vprašanje: »Ali je po vašem mnenju informiranje o delu vaše občine zadovoljivo?«

Graf 9: Zadovoljstvo z informiranjem občinske uprave

Vir: lasten.

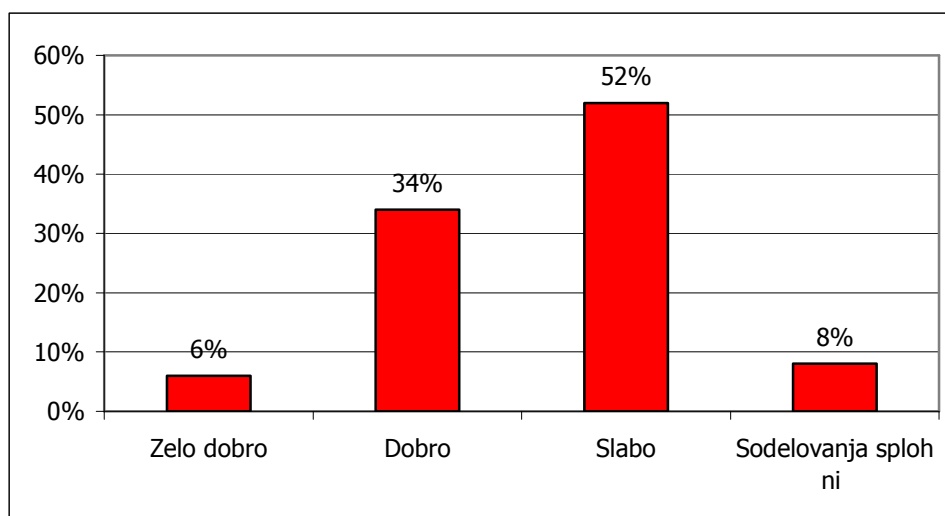
Kar 74 % anketirancev meni, da je informiranje o delu občine zadovoljivo oz. so z informiranjem zadovoljni, 18 % jih je odgovorilo, da bi informiranje lahko bilo boljše in le 8 % anketiranih z informiranjem ni zadovoljno. Nobeden od anketiranih ni odgovoril »ne vem« kot tudi ne, da ne želi odgovoriti.

Predpogoj sodelovanja je informiranost občanov, saj lahko le tisti, ki imajo informacije in podatke o določeni tematiki, učinkovito sodelujejo, medtem ko tisti, ki si teh informacij niso priskrbeli na tak ali drugačen način, lahko sicer sodelujejo v diskusijah, pogajanjih in odločanju, vendar njihova prisotnost ne bo imela pravega učinka.

Občani imajo sicer pravico lokalnim oblastem oziroma njihovim organom podati svoje mnenje o konkretnem projektu ali predlaganem predpisu; pripravljavci dokumentov pa niso zavezani spoštovati stališča državljanov, so pa zavezani na njihove morebitne predloge odgovoriti. Komunikacija mora biti obojestranska.

Anketirane občane sem povprašala, kakšno je po njihovem mnenju sodelovanje med lokalno skupnostjo oziroma njenimi občinskimi organi in občani v njihovi občini?

Graf 10: Kakšno je sodelovanje med občinskimi organi in občani v občini

Vir: lasten.

Po mnenju anketiranih občinski organi nimajo dovolj zanimanja za svoje občanke in občane kot tudi ne za okolico, v kateri živijo. Dobra polovica občanov (52 %) je bila mnenja, da je sodelovanje med občinskimi organi in občani slabo, 34 % da je sodelovanje dobro, samo 6 % pa jih je bilo mnenja, da je sodelovanje zelo dobro. 8 % občanov je odgovorilo, da sodelovanja sploh ni.

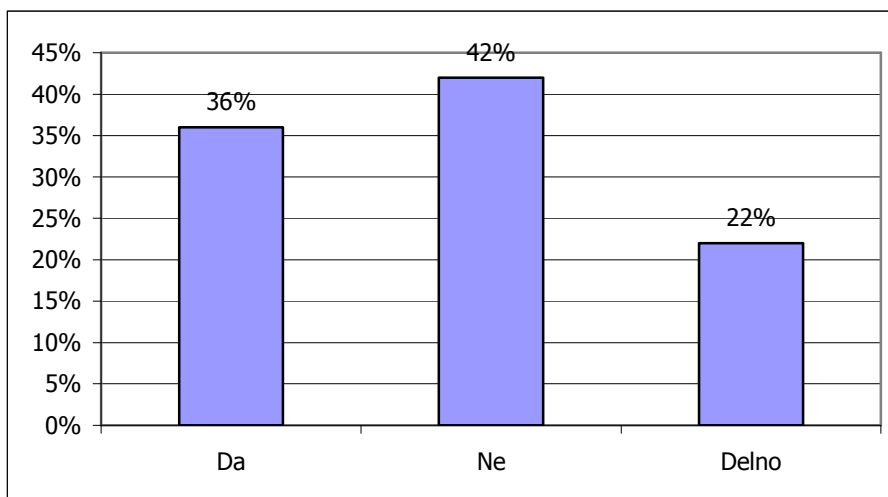
V Sloveniji sodelovanje prebivalcev pri sprejemanju predpisov oziroma pravica do konzultacije ni pravno urejena. Izjema je le Zakon o urejanju prostora, ki določa način

sodelovanja prebivalcev pri pripravi prostorskih aktov, javne razgrnitve načrtov, organizacijo prostorskih konferenc in obveznost predlagateljev, da za mnenje vprašajo prebivalce, na njihove pripombe pa morajo odgovoriti.

Tudi iz odgovorov direktorjev občinskih uprav (intervju) je razvidno, da v nobeni od treh občin ne organizirajo drugih oblik sodelovanja kot tistih, ki so zakonsko obvezni (razgrnitev prostorskih planov).

Če je demokracija izredno pomembna pri sprejemanju odločitev na državni ravni, je seveda še toliko pomembnejša za odločanje v okviru lokalne samouprave. Lokalna demokracija je v svojem bistvu mnogo bliže ljudem kot državna organizacija; zadeve lokalne samouprave so ljudem tudi mnogo bolj razumljive kot odločanje o državnih zadevah. Poleg vsega tega je neposredno odločanje tudi po čisto organizacijski, tehnični in finančni plati mnogo lažje izvajati na lokalni ravni. Nekatere oblike neposrednega odločanja (npr. zbor občanov) je možno uporabiti le še v lokalnih skupnostih. Ob tem je izredno pomembno dejstvo, da je narava odnosov v lokalni skupnosti bistveno drugačna, saj gre za precej bolj tesno povezano skupnost, kot je to primer države. Tudi vsebina odločitev je v taki skupnosti drugačna, saj ne gre za odločanje o splošnih političnih vprašanjih, temveč o zadevah lokalnega pomena, ki zadevajo vse prebivalce lokalne skupnosti (<http://www.e-participacija.si/si/refleksije/porocilo-lokalna-demokracija-rs.html>).

Graf 11: Zadovoljstvo s stanjem demokracije v občini

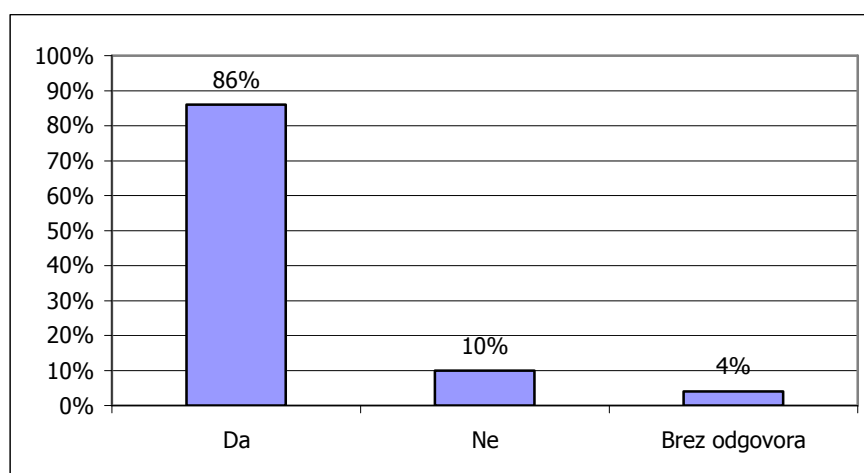
Vir: lasten.

Iz grafa 11 je razvidno, da večina (42 %) anketiranih občanov ni zadovoljna s stanjem lokalne demokracije v svoji občini. 36 % je odgovorilo, da so s trenutnim stanjem zadovoljni, 22 % pa, da so samo delno zadovoljni.

Takšni odgovori so bili pričakovani glede na to, da je večina anketiranih že na vprašanje o sodelovanju odgovorila, da je sodelovanje z lokalno skupnostjo oziroma njenimi predstavniki slabo. Poseben vidik posredne lokalne demokracije je relacija med organi lokalne samouprave in javnostjo. Komunikacija med izvoljenimi lokalnimi organi in lokalnimi funkcionarji na eni ter javnostjo na drugi strani je namreč ključnega pomena.

7.2.3 Neposredna demokracija

Graf 12: Poznavanje oblik neposrednega odločanja

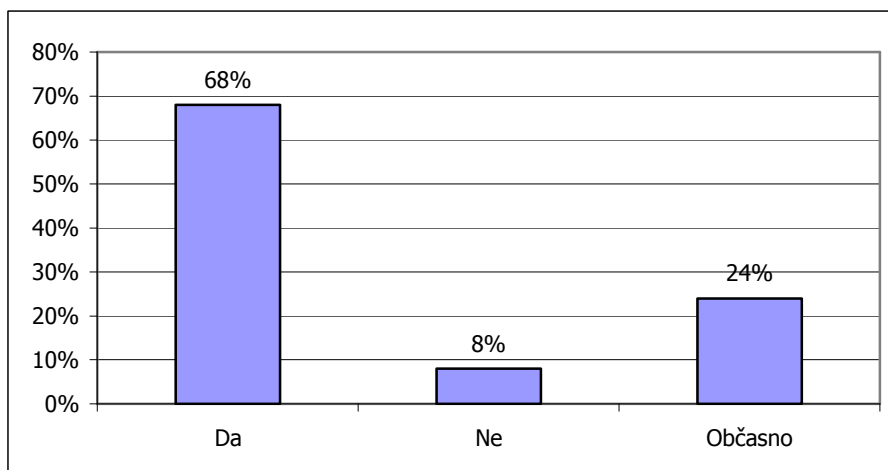
Vir: lasten.

Občani so v pretežni meri seznanjeni z neposrednimi oblikami odločanja na lokalni ravni, saj je 86 % anketiranih odgovorilo, da te oblike poznajo in le 10 %, da ne poznajo, 4 % pa na to vprašanje ni podalo odgovora.

Soodločanje občanov v javnih zadevah izhaja neposredno iz ustavne pravice državljanov sodelovati pri upravljanju javnih zadev. Neposredna demokracija je izredno pomembna za sprejemanje državnih odločitev, še pomembnejša pa je za odločanje v okviru lokalne samouprave. Možnost občanov, da neposredno odločajo, tudi povečuje njihovo zanimanje za sodelovanje pri zadevah lokalne samouprave.

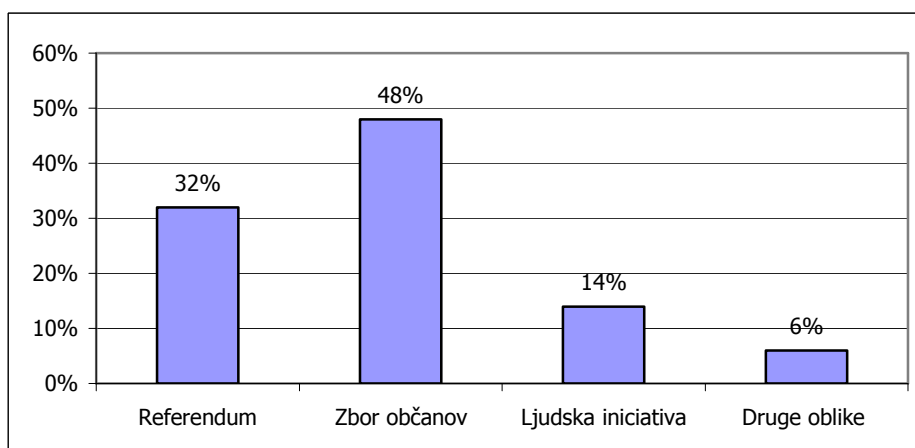
Na vprašanje: »Ali se udeležujete referendumov in zborov občanov?« je velika večina anketiranih občanov (68 %) odgovorila, da se teh oblik neposredne demokracije udeležuje. 24 % občanov je odgovorilo, da se udeležujejo le občasno (nekateri so komentirali, da se udeležujejo samo v primeru, če imajo lastni interes) in 8 % je odgovorilo, da se referendumu in zboru občanov nikoli ne udeležijo.

Graf 13: Udeležba na referendumu, zboru občanov

Vir: lasten.

Graf 14: Najbolj primerne oblike neposrednega odločanja

Vir: lasten.

Občanom se zdi zbor občanov najbolj primerna oblika neposrednega odločanja, saj so to obliko z 48 % postavili na prvo mesto, na drugo mesto referendum (32 %), ljudska iniciativa (14 %) in druge oblike 6 %.

Zbor občanov je specifična oblika neposredne demokracije za lokalno raven. Pobudo za sklic zbora lahko da župan ali pa občani sami. Kot je razvidno iz odgovorov direktorjev občinskih uprav, so zbori občanov bili izvedeni v vseh treh občinah, predvsem ob predstavitvi pomembnejših projektov za določeno okolje.

Anketiranim občanom sem zastavila tudi odprto vprašanje in jih zaprosila, da nanj odgovorijo sami. Pri odgovorih na vprašanje: »Na katerih področjih bi si želeli več

sodelovanja z občinsko upravo oziroma katere teme bi želeli obravnavati na referendumu, zboru občanov?» Izluščila sem tiste, ki so bili najpogostejši. Občani so izrazili največji interes po obravnavanju naslednjih tematik:

- urejanje komunalnih zadev (vodovod, kanalizacija, javna razsvetljava),
- ureditev infrastrukture (ceste, parkirišča, igrišča ...),
- prostorska ureditev kraja (načrtovanje),
- pomoč gospodarstvu (odpiranje novih delovnih mest),
- zagotavljanje pogojev za delo osnovnih šol (prevozi otrok),
- stanovanjska problematika,
- drugo (poraba proračunskega denarja, delo župana in občinskega sveta).

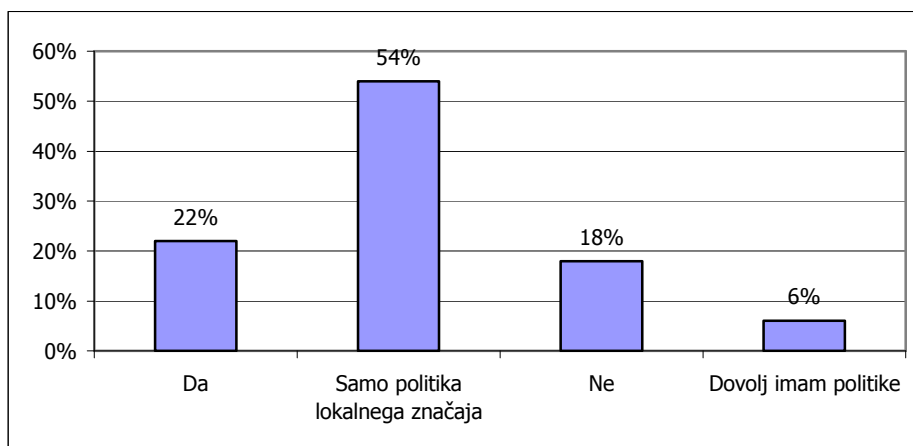
Zanimiv je tudi podatek, da je kar nekaj občanov odgovorilo, da nimajo nobenega interesa po sodelovanju, ker je tako in tako »vse brez veze«, ker »oni na vrhu« delajo tako, kot njim paše in sploh ne upoštevajo njihovega mnenja; rabijo jih samo takrat, ko si želijo oblasti.

Ti odgovori potrjujejo tudi ugotovitve, da je sodelovanje med lokalno skupnostjo oziroma njenimi občinskimi organi in občani slabo, saj se je dobra polovica anketiranih opredelila za ta odgovor.

7.2.4 Posredna demokracija

Pri posredni lokalni demokraciji gre predvsem za odločanje preko organov, izvoljenih na lokalnih volitvah. Volitve so v sodobnem pojmovanju demokracije najpomembnejši izraz ljudske suverenosti in osnovni pogoj za demokratično oblikovanje najpomembnejših organov.

Graf 15: Zanimanje za politiko

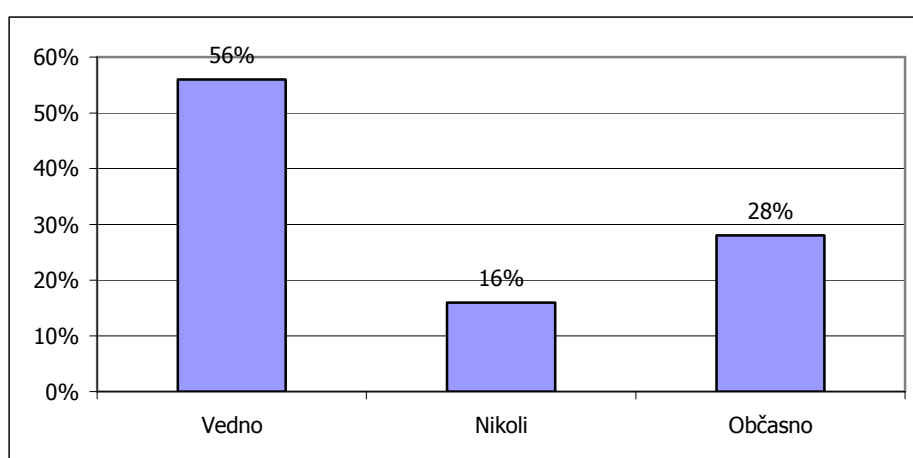

Vir: lasten.

Iz grafa 15 lahko ugotovimo, da so občani dokaj zainteresirani za politiko, vendar jih predvsem zanima politika lokalnega značaja, saj se je za ta odgovor opredelilo kar 54 % anketiranih. 22 % anketiranih politika zanima, 18 % jih ne zanima in 6 % je odgovorilo, »da imajo dovolj te politike«.

V okviru lokalne samouprave imajo volitve predstavniškega telesa oziroma drugih organov lokalnih skupnosti podobno vlogo in pomen kot volitve na državni ravni. V obeh primerih gre za demokratičen način odločanja o tem, kateri ljudje oziroma osebe bodo predstavljale voljo ljudi v predstavniškem telesu ali v drugem organu odločanja v lokalni skupnosti.

Graf 16: Udeležba na lokalnih volitvah

Vir: lasten.

Na vprašanje »Ali se udeležujete volitev?« je 56 % anketiranih občanov odgovorilo, da se lokalnih volitev vedno udeležujejo, saj je to njihova dolžnost in pravica. 28 % je odgovorilo, da se volitev udeležujejo občasno. 16 % vprašanih pa je odgovorilo, da se volitev sploh ne udeležujejo, ker jih politika tudi ne zanima.

8 ZAKLJUČEK

Leta 1991 je nastala nova država Slovenija in takrat je prišlo do velikih sprememb tako na gospodarskem kot družbenem področju. Nastanek nove parlamentarne demokracije je naredil velik korak pri uveljavljanju lokalne samouprave pri nas. S sprejetjem Ustave so bile narejene spremembe na področju organiziranosti lokalne samouprave in do konca leta 1994 so bili sprejeti številni zakoni na tem področju: Zakon o lokalni samoupravi, Zakon o volitvah, Zakon o ustanovitvi občin in Zakon o financiranju občin. Prebivalci Slovenije tako uresničujemo lokalno samoupravo v občinah in drugih lokalnih skupnostih. Občina je torej postavljena kot temeljna oblika lokalne samouprave.

Uveljavljena lokalna samouprava je danes nujna demokratična prvina sodobne družbe. Decentralizacija države je pomemben vzvod zagotavljanja večjega sodelovanja prebivalcev pri odločanju o javnih zadevah. Moderna država temelji na spoznanju, da so lokalne oblasti eden od glavnih temeljev vsake demokratične ureditve in da je pravica državljanov sodelovati pri opravljanju javnih zadev eno od temeljnih demokratičnih načel, ki lokalnim oblastem omogočajo učinkovito in racionalno opravljanje javnih storitev.

Proces decentralizacije, značilen za večino gospodarsko nadpovprečno razvitih držav, odpira nove možnosti in izzive ekonomskega razvoja, saj daje lokalnim oblastem možnost in priložnost za razvoj drugačnih pristopov in za razvoj novih institucionalnih odnosov, ki ustrezajo konkretnim lokalnim okoliščinam. Moderna lokalna demokracija je tudi institucionalni dialog med različnimi ravni odločanja o ključnih vprašanih razvoja neke skupnosti.

Udeležba prebivalcev pri odločanju na lokalni ravni pomeni na eni strani sredstvo priznanja lokalne uprave, na drugi pa sredstvo modernizacije dejavnosti lokalnega upravljanja. Možnost občanov, da neposredno odločajo, povečuje njihovo zanimanje za sodelovanje pri zadevah lokalne samouprave in s tem krepi njeno učinkovitost. Čeprav lokalno samoupravo uresničujejo predvsem demokratično izvoljeni organi, to ne bi smelo omejevati pravice občanov do različnih oblik odločanja.

Področje lokalne politike je izrednega pomena pri izgradnji demokracije; lahko je dostopnejša kot pa politika na državni ravni. Še več, veliko bolj kot v primeru državne politike je lokalna politika ponavadi osredotočena na vprašanja, ki se neposredno tičejo članov lokalne skupnosti. Smisel lokalne demokracije je, da omogoči vključevanje glasov posameznikov pri sprejemanju odločitev na lokalni ravni.

Lokalna demokracija je pomembna tudi na področju političnega izobraževanja državljanov. S participacijo v lokalnih upravnih organih ali s sodelovanjem v dialogu z lokalnimi predstavniki lahko posamezniki pridobijo znanje o stanju lokalne skupnosti. Informirani in izobraženi državljani pa tvorijo učinkovitejšo demokracijo.

Z vidika lokalne demokracije bi bilo idealno, če bi prebivalci, občani in občanke sami neposredno uresničevali oblast oziroma sami sprejemali vse odločitve. Seveda to v sodobni lokalni demokraciji ni mogoče, zato je ena od oblik lokalne demokracije, to je odločanje po organih lokalne samouprave.

Volivci na volitvah prenesejo javno oblast v roke politikov, ki potem sprejemajo zakone in kreirajo politiko. Po eni strani izbrani politiki zastopajo in branijo interese svojih volivcev, vendar ne bi smeli zgolj zastopati interesov ljudi, ki so jih volili, ampak bi njihov cilj moral biti dobrobit celotne skupnosti. Izvoljeni voditelji se na različnih ravneh ukvarjajo z vprašanji, za katera mislijo, da so pomembna za politično skupnost v celoti.

Oblasti na lokalni ravni so pogosto odgovorne za lokalna vprašanja, kot je oskrba s pitno vodo, urbanistično planiranje, vzdrževanje javnih cest in javnih mest, osnovnošolsko izobraževanje, osnovna zdravstvena oskrba, socialno delo idr. Odločitve, sprejete na lokalni ravni, tako vplivajo na življenje prebivalcev v posamezni lokalni skupnosti. Demokratizacija in decentralizacija upravljanja javnih zadev zahtevata od lokalne skupnosti, da zagotovi pregledno poslovanje in uspešno zadovoljevanje potreb vseh občanov.

Na podlagi raziskave, ki je bila izvedena z intervjujem direktorjev občinskih uprav občin Brežice, Krško in Sevnica ter na podlagi analize ugotovitev iz anketnega vprašalnika med občani navedenih občin in zastavljenih hipotez v začetku diplomskega dela, podajam naslednje ugotovitve:

Predpogoj za zagotavljanje sodelovanja občanov v lokalnem javnem življenju sta javnost dela organov lokalne skupnosti in njene uprave ter učinkovit sistem zagotavljanja pravice do informacij javnega značaja v lokalni samoupravi. Občani imajo pravico biti obveščeni o delu občinskih organov in uprave. Občinska uprava je občanom dolžna poskrbeti korektno, natančno in sprotno obveščanje o pomembnih zadevah, ki se odvijajo v lokalni skupnosti.

Ugotavljam, da se je prva hipoteza, da *so občani pretežno zadovoljni z obveščanjem in informacijami, ki jih dobijo s strani občinskih organov*, potrdila. Kot je razvidno iz odgovorov anketiranih, občani dobijo največ informacij o delu občinskih organov in uprave iz lokalnih časopisov, preko spletnih strani občine in občinskih glasil, ki jih občine izdajajo. Občani so zadovoljni z informacijami, ki jih dobijo na tak način, saj je kar 74 % anketiranih odgovorilo, da je informiranje in posredovanje informacij s strani občinskih organov zadovoljivo.

Pomembno poslanstvo občin je tudi urejanje in upravljanje zadev javnega pomena na način, ki ustvarja prijazno življenjsko bivalno in delovno okolje za občane. Prav v teh zadevah, ki se tičejo vsakega posameznika, je nujno, da je vzpostavljeno dobro sodelovanje med občinskimi (lokalnimi) oblastmi in občani. Direktorji občinskih uprav obravnavanih občin so bili mnenja, da so občani z njihovim delom kot tudi s sodelovanjem

zadovoljni. Takšne ugotovitve naj bi po njihovem izhajale iz rezultatov anket o merjenju zadovoljstva občanov, ki jih občine redno izvajajo.

V drugi hipotezi sem zastavila, *da so občani na splošno zadovoljni s sodelovanjem z lokalno skupnostjo oziroma njenimi organi*. V kolikšni meri so občani resnično zadovoljni s sodelovanjem med lokalno skupnostjo in občinsko upravo sem preverjala z anketo. Na zastavljeno vprašanje »Kakšno je sodelovanje med občinskimi organi in občani v občini?« je več kot polovica anketiranih občanov odgovorila, da je sodelovanje slabo, nekaj pa jih je bilo celo mnenja, da sodelovanja sploh ni. Tako zastavljena hipoteza ni potrjena. Anketirani so med pogovorom povedali, da občinska oblast nima dovolj zanimanja za občane.

Opozoriti je treba, da takšno stanje ni le v obravnavanih občinah, saj lahko na podlagi prebrane literature in različnih virov ugotovim, da se tudi prebivalci ostalih občin, predvsem večjih (mestnih) spopadajo z enakimi problemi. Zato se je treba zavzemati za spremembo odnosa lokalnih politikov in občinskih uslužbencev do udeležbe prebivalcev v občinski samoupravi in za povečanje preglednosti in izboljšanje komunikacije med prebivalci in lokalnimi oblastmi.

V občinah Brežice, Krško in Sevnica je lokalna demokracija v glavnem zreducirana na lokalne volitve, ki pomenijo oblikovanje lokalne oblasti. Iz odgovorov v anketi je na vprašanje »Ali se udeležujete lokalnih volitev?« kar 56 % občanov odgovorilo, da se lokalnih volitev vedno udeležujejo in 28 %, da to storijo občasno. Tudi iz intervjuja direktorjev občinskih uprav je razvidno, da je udeležba na zadnjih volitvah bila dobra, saj se je volitev udeležilo več kot 50 % občanov.

Iz analize podatkov lokalnih volitev v letu 2006 tako za Slovenijo kot za občine Brežice, Krško in Sevnica je iz dobljenih podatkov razvidno, da so se občani v občini Krško in Sevnica lokalnih volitev v letu 2006 resnično udeležili v več kot 50 %, v Sevnici celo 62,46 %, kar je veliko nad povprečjem za Slovenijo, prav tako pa je tudi udeležba v občini Brežice bila samo 0,13 % nižja kot 50 %.

V Občini Sevnica so bile v letu 2008 izvedene nadomestne lokalne volitve za župana in nekatere člane občinskih svetov, kjer pa je bila udeležba sicer nekoliko nižja kot v letu 2006, vendar še vseeno nad 50 %, saj je znašala 54,85 %.

Tretje zastavljena hipoteza, *da občani v večini sodelujejo pri posredni demokraciji v lokalni skupnosti na način, da se udeležujejo lokalnih volitev*, je tako potrjena.

Ugotovitve, do katerih sem prišla s pomočjo literature in različnih virov, analize podatkov o volilni udeležbi na lokalnih volitvah v letu 2006, tako za Slovenijo kot občine Brežice, Krško in Sevnica, intervjujev direktorjev občinskih uprav Brežice, Krško in Sevnica ter na podlagi anketnega vprašalnika med občani, kažejo oziroma potrjujejo, da se predstavniki lokalnih skupnosti morajo začeti zavedati, kako pomembno vlogo imajo občani pri

odločanju oziroma pri sodelovanju v lokalnih javnih zadevah in ne samo pred volitvami. Brez ustrezne stimulacije in pripravljenosti sodelovanja lokalnih organov bo zanimanje občanov za sodelovanje na lokalni ravni sčasoma čisto upadlo. Ljudem je treba dati občutek, da niso le figure, ki jih rabijo za izvolitev na položaje, treba jih je motivirati in jim dati vedeti, da je njihovo mnenje pomembno. Treba je torej povečati komunikacijo in dialog med lokalnimi oblastmi in prebivalci.

LITERATURA

1. BREZOVŠEK, Marjan (2007). *Končno poročilo CRP Lokalna demokracija v Republiki Sloveniji*. Dosegljivo na: <http://www.e-participacija.si/si/refleksije/porocilo-lokalna-demokracija-rs.html> (25. 6. 2010).
2. BREZOVŠEK, Marjan, KROPIVNIK, Samo, HAČEK, Miro (2005). *Lokalna demokracija v Republiki Sloveniji: končno poročilo*. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
3. BREZOVŠEK, Marjan, LUKŠIČ, Andrej, HAČEK, Miro (2004). *Participacija prebivalcev pri odločanju*. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
4. BREZOVŠEK, Marjan, HAČEK, Miro, KRAŠOVEC, Alenka (2004). *Lokalna demokracija I.: Analiza lokalnih volitev 2002*. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
5. BREZOVŠEK, Marjan, HAČEK, Miro (2005). *Lokalna demokracija II. Uresničevanje lokalne samouprave v Sloveniji*. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
6. GRAD, Franci (2001). Lokalni organi. V: VLAJ, Stane (ur.): *Vodnik po slovenski lokalni samoupravi, 47 – 59*. Inštitut za lokalno samoupravo pri Visoki upravni šoli, Ljubljana.
7. GRAD, Franci (1998). *Lokalna demokracija – organizacija in volitve*. Časopisni zavod Uradni list RS, Ljubljana.
8. HAČEK, Miro (2009). *Lokalna demokracija III. Ob petnajsti obletnici ponovne uvedbe lokalne samouprave v Republiki Sloveniji*. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
9. HAČEK, Miro (1999a). Lokalne volitve v Sloveniji – primerjava 1994 – 1998. *Teorija in praksa*. Letnik 2, št. 34, str. 218-229.
10. HAČEK, Miro (1999b). Financiranje lokalne samouprave. *Denar*. Letnik 9, št. 15, str. 15-21.
11. KOTELJ, Martina (2007). *Lokalne volitve 1994-2006*. Statistični urad RS, Ljubljana.
12. PRAPROTNIK, Ana (2001). *Nadzorna funkcija v poslovanju občine. Zbornik referatov III. Simpozija o javnih finančah in državnem revidiranju*. Zveza ekonomistov Slovenije, Ljubljana.
13. SAGADIN LESKOVAR, Danica (2006). *Ljudem prijazna javna uprava*. Inštitut za lokalno samoupravo in javna naročila, Ljubljana.
14. TOPLIŠEK, Janez (2002). *Ustava Republike Slovenije*. Uradni list RS, Ljubljana.
15. VERBIČ, Dušan (2003). *Management v samoupravni lokalni skupnosti*. Inštitut za lokalno samoupravo in javna naročila, Ljubljana.
16. VLAJ, Stane (2004). *Lokalna samouprava. Teorija in praksa*. Fakulteta za upravo, Ljubljana.
17. VLAJ, Stane (2006). *Lokalna skupnost. Teorija in praksa*. 3. spremenjena in dopolnjena izdaja. Fakulteta za upravo, Ljubljana.
18. VLAJ, Stane (2002). *Udeležba državljanov v lokalnem javnem življenju*. Zbornik posveta Lokalna demokracija, Udeležba občanov v lokalnem javnem življenju. Ministrstvo za notranje zadeve in Visoka upravna šola, Ljubljana.
19. VLAJ, Stane (2001). *Lokalna samouprava s poudarkom na načelu subsidiarnosti*. Visoka upravna šola, Ljubljana.

20. ŽAGAR, Katarina (2003). *Lokalna samouprava: organizacija in funkcija*. Ministrstvo za notranje zadeve, Urad za organizacijo in razvoj uprave, Upravna akademija, Ljubljana.

VIRI

1. Občina Brežice. Dosegljivo na: http://www.brezice.si/o_obcini/podatki_o_obcini/ (14. 5. 2010).
2. Občina Krško. Dosegljivo na: http://www.krsko.si/predstavitev.php?page_id=13 (14. 5. 2010).
3. Občina Sevnica. Dosegljivo na: <http://www.obcina-sevnica.si/> (10. 5. 2010).
4. Odlok o uvedbi samoprispevka za območje Krajevne skupnosti Tržišče. Ur. list RS, št. 87/04.
5. Sklep o razpisu referendumu za uvedbo krajevnega samoprispevka za območje Krajevne skupnosti Tržišče in Šentjanž. Ur. list RS, št. 28/04.
6. Statistični urad Republike Slovenije (2008). *Slovenske regije v številkah*. Dosegljivo na: http://www.stat.si/doc/pub/slovenske_regije_2008-koncna.pdf (10. 7. 2010).
7. Statut občine Brežice. Ur. list RS, št. 38/95.
8. Statut občine Krško. (prečiščeno besedilo). Ur. list RS, št. 98/00.
9. Statut občine Sevnica. (prečiščeno besedilo). Ur. list RS, št. 39/99.
10. Ustava Republike Slovenije. Ur. list RS, št. 31/91, 42/97, 66/00, 24/03.
11. Zakon o lokalni samoupravi (ZLS-UPB2). Ur. list RS, št. 94/07.
12. Zakon o lokalnih volitvah. Ur. list RS, št. 72/93, št. 7/94, št. 33/94, št. 61/95, št. 70/95, št. 20/98, št. 51/02, št. 11/03, št. 73/03, št. 72/05, št. 72/05, št. 121/05, št. 22/06-UPB2, št. 70/06, št. 46/07, št. 54/07, št. 60/07, št. 94/07-UPB3, št. 45/08.

Priloga 1: Vprašalnik – intervju

Sem Katarina Kranjc, absolventka Fakultete za upravo v Ljubljani, in pripravljam diplomsko nalogo z naslovom »Udeležba prebivalcev v občinski samoupravi«. Naloga bo vsebovala tudi raziskavo. V ta namen bom anketirala tudi občane vaše občine. Ker pa želim primerjati odgovore občanov z odgovori odgovornih na občinski upravi, Vas prosim za sodelovanje.

Zahvaljujem se za Vašo pripravljenost in sodelovanje v intervjuju.

1. Občina (Vpišite ime in priimek ter funkcijo intervjuvanca)

- a) Sevnica
- b) Krško
- c) Brežice

2. Ali ima vaša občina sprejet kakšen dokument o sodelovanju prebivalcev pri odločanju o javnih zadevah na lokalni ravni?

3. Na kakšen način v vaši občini obveščate prebivalce o aktivnostih občinskih organov in uprave?

4. Ali imate urejeno spletno stran in spletne strani občine omogočajo sodelovanje med občani in občino?

5. Ali v vaši občine organizirate zборе občanov? Kdaj je bil izveden zadnji zbor?

6. Ali v vaši občini organizirate (razen zborov) še kakšne druge oblike sodelovanja občanov pri odločanju o javnih zadevah na lokalni ravni? Če »da«, napišite katere.

7. Ali so občani v zadnjih dveh letih podali kakšno pobudo za obravnavo na občinskem svetu?

8. Ali se je v zadnjih dveh letih v vaši občini zgodil javni protest občanov? Če »da«, napišite zakaj.

9. V katerih primerih se po vašem mnenju občani najbolj zavzemajo za sodelovanje pri javnih zadevah?

10. Kakšna je bila udeležba občanov na zadnjih lokalnih volitvah?

11. Kako so občani zadovoljni (po vaši oceni) s posameznimi dejavniki sodelovanja z občinsko upravo?

Priloga 2: Anketni vprašalnik

Sem Katarina Kranjc, absolventka Fakultete za upravo v Ljubljani, in pripravljam diplomsko nalogo z naslovom »Udeležba prebivalcev v občinski samoupravi«. Naloga bo vsebovala tudi raziskavo, zato Vas prosim za sodelovanje v anketi. Vprašalnik izpolnite tako, da obkrožite črko pred ustreznim odgovorom oziroma odgovorite na zastavljeno vprašanje. Vprašalnik je anonimen in namenjen izključno v študijske namene. Zagotavljam Vam zaupnost vaših odgovorov.

Zahvaljujem se za Vašo pripravljenost in sodelovanje v anketi.

I. DEMOGRAFSKE KARAKTERISTIKE

1. Občina stalnega bivališča

- a) Sevnica
- b) Krško
- c) Brežice

2. Kraj bivališča

- a) vas
- b) mesto

3. Spol

- a) ženski
- b) moški

4. Starost

- a) od 18 do 30 let
- b) od 31 do 45 let
- c) od 46 do 60 let
- d) nad 61 let

5. Status

- a) študent
- b) zaposlen
- c) brezposeln
- d) upokojenec

6. Izobrazba

- a) osnovna šola
- b) poklicna, srednja
- c) višja izobrazba
- d) visoka, ali več

II. VSEBINSKE UGOTOVITVE

- 1. Ali ste v obdobju zadnjih dveh let imeli kakršen koli popravek z občinsko upravo?**
 - a) da
 - b) ne

- 2. Na kakšen način pridobivate informacije o delovanju občinskih organov in uprave? (Možnih je več odgovorov)**
 - a) preko spletnih strani občine
 - b) občinsko glasilo
 - c) lokalni časopisi
 - d) lokalni radio, TV
 - e) drugo _____

- 3. Ali je po vašem mnenju informiranje o delu občine oz. njenih organov zadovoljivo?**
 - a) da
 - b) ne
 - c) lahko bi bilo boljše
 - d) ne želim odgovoriti

- 4. Kakšno je po vašem mnenju sodelovanje med lokalno skupnostjo oz. občinskimi organi in občani v občini?**
 - a) zelo dobro
 - b) dobro
 - c) slabo
 - d) sodelovanja sploh ni

- 5. Ali ste zadovoljni s stanjem demokracije v vaši občini?**
 - a) da
 - b) ne
 - c) delno

- 6. Ali poznate oblike neposrednega odločanja (referendum, zbor občanov, ljudska iniciativa)?**
 - a) da
 - b) ne

- 7. Ali se udeležujete referendumov in zborov občanov?**
 - a) da
 - b) ne
 - c) občasno

8. Katera oblika neposrednega odločanja se vam zdi najbolj primerna?

- a) referendum
- b) zbor občanov
- c) ljudska iniciativa
- d) druge oblike

9. Na katerih področjih bi si želeli več sodelovanja z občinsko upravo, oz. katere teme bi želeli obravnavati na referendumu, zboru občanov?

10. Vas zanima politika?

- a) da
- a) samo politika lokalnega značaja
- b) ne
- d) dovolj imam politike

11. Ali se udeležujete lokalnih volitev?

- a) vedno
- b) nikoli
- c) občasno